naš tednik

LETO XXVIII. — Številka 38 16. september 1976 Cena 4.— šil. P. b. b.

Erscheinungsort Klagenfurt. — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

Predsedstvo NSKS pri škofu

Predsedstvo Narodnega sveta koroških Slovencev je v torek obiskalo škofa ddr. Josepha Köstnerja. Pri tem razgovoru so bili skupni problemi ter aktualni položaj na južnem Koroškem v ospredju razgovorov. Delegacija Narodnega sveta koroških Slovencev je izrazila prizadevanju Cerkve za spravo na južnem Koroškem svoje priznanje, izrazila pa je tudi svojo zaskrbljenost zaradi poniževanja liturgičnih opravil pri raznih političnih manifestacijah kot nazadnje v Škocijanu pri blagoslovitvi brambovskega prapora.

Škof ddr. Köstner je poudaril, da je zelo težavno, ravnati spravljivo stremljenje po spravi je vedno zopet povezano z nazadovanji, rešitev pa se ne da najti od danes na jutri. Škof je poudaril tudi posebno odgovornost, katero naj bi imeli krščanski politiki.

S strani škofije so se razgovora udeležili poleg škofa še kancler mons. Michael Krištof ter generalni vikar dr. Franz Kirchner, Narodni svet koroških Slovencev je bil zastopan po predsedniku dr. Matevžu Grilcu, podpredsedniku Ignacu Domeju ter osrednjemu tajniku Filipu Waraschu.

NE DAMO SE PREŠTEVATI ● NE DAMO SE PREŠTEVATI ● NE DAMO SE PREŠTEVATI

- Za letošnjo jesen je napovedano ljudsko štetje posebne vrste, to je ugotavljanje manjšin.
- Ugotavljanje manjšin pa nasprotuje duhu in vsebini sedmega člena avstrijske državne pogodbe iz leta 1955, kjer pravice narodnih manjšin niso vezane na njihovo številčno moč.
- Ugotavljanje manjšine nasprotuje tudi mednarodnim navadam in demokratični ureditvi manjšinskih vprašanj.
- Avstrijska vlada in pristojne oblasti prav dobro vedo, kje na Koroškem Slovenci živimo.
- Ugotavljanje manjšin dela sporazumevanju obeh narodov na Koroškem in Gradiščanskem hudo silo in škodo. Že v kratki dobi po sklepu treh protimanjšinskih zakonov v avstrijskem parlamentu smo bili priča dogodkom, ki kažejo na to, da se bodo v krajih Južne Koroške še bolj razvneli nacionalni spori in se razpasla narodnostna mržnja. Takemu početju in razvoju se bomo odločno uprli.

PRIDITE NA

protestno manifestacijo

KI BO V NEDELJO, 26. SEPTEMBRA 1976, ob 14.00 URI
PRI ŠOŠTARJU V GLOBASNICI NA PROSTEM.
PRIREDITEV BO OB VSAKEM VREMENU.

Na sporedu so:

- godba na pihala
- govora predsednikov osrednjih organizacij koroških Slovencev, dr. Matevža Grilca in dr. Francija Zwittra
- pozdravne besede zastopnika Solidarnostnega komiteja in zastopnikov manjšin in mednarodnih manjšinskih organizacij.

Po protestni manifestaciji je priložnost, da se udeležite kulturno-zabavnega programa z domačimi zbori in ansambli v gostilnah Šoštar, Štekl in Juena.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Narodni svet koroških Slovencev

NE DAMO SE PREŠTEVATI ● NE DAMO SE PREŠTEVATI ● NE DAMO SE PREŠTEVATI

Slovenščina samo med lastnimi 4 stenami?

Študentje univerze v Baslu v Švici so obiskali te dni Radiše, kjer so se seznanili z dvojezičnostjo prebivalstva in s tem povezanimi problemi. V diskusiji, ki jo je občina priredila nato v Žrelcu, so Švicarji dobili sliko o frontah, na katere naletava vsak koroški Slovenec. Zastopniki večinskega naroda so venomer govorili o „prastrahu“, prave utemeljitve pa niso mogli dati.

Švicarji, ki jih je vodil prof. Klaus Arnold, ki je pred leti napisal študijo o demografskih problemih tega naselitvenega prostora, so bili za razgovore odprti. V Švici, so rekli, mora vsak uradnik znati najmanj dva jezika. Kako pa je bilo v Žrelcu? Janko Tolmajer st. je predlagal dvojezičnost za občino, pa je v diskusiji naletel samo na ogorčeno odklonitev. „Nemško“ stran je zastopal tudi poslanec ddr. Maderner, ki je namesto prastrahu skušal vnesti drugo tezo: dejal je, da so sanje o štirih mejnikih slovenstva Trst, Celovec, Gorica in Maribor stare sanje in pozabil povedati, da je to bila le pesniška podoba. Skupno z županom inž. Dobernigom je Maderner predlagal dvojezičnost posebne vrste: slovenščina naj bi bil kulturni jezik, nemščina pa komunikacijski jezik. Torej Slovenci morejo mirne duše prepevati na svojih prireditvah, samo dvojezičnosti pri uradih naj se ne poslužujejo. Akceptirati je pač treba, da se v Avstriji govori nemščina in temu se je treba v javnem življenju prilagoditi. Čudna toleranca, kajti med štirimi stenami lahko govori vsak katerikoli jezik in ni treba nobenih olepševalnih manjšinskih zakonov.

Na prispevek, kako velikodušna je država do Slovencev in kaj da vse imajo, je odgovoril bivši radiški župan Ludvik Ogris: Vse kar imamo, smo si sami priborili! Tomaž Ogris pa je omenil, da so koroški Slovenci vložili že nad 40 spomenic in prošenj ter pozivov zvezni vladi. Na očitek, da so koroški Slovenci „Titoslowenen“, je odgovoril Janko Tolmajer, da od Slovencev obratno nihče ne govori o „Hitlerdeutsche“. Vprašal je tudi, kje je ostala manjšina pri menda tako demokratičnem sklepu treh strank.

Slovenska skupnost na Koroškem

Na dvodnevnem informacijskem potovanju po Koroškem je bilo v soboto in nedeljo predstavništvo Slovenske skupnosti (ki ima v Italiji približno isto vlogo kot na Koroškem gibanje KEL) iz občine Devin-Nabrežina. Na Koroškem so bili skupno z družinami, tako da je bil to neke vrste poučen izlet. Pri tem so imeli dovolj prilik za pomenek s predstavniki Narodnega sveta koroških Slovencev, pa tudi z domačini po slovenskih krajih Koroške. V gostišču Juena pri Globasnici, kjer so bili v soboto na večerji, so sklenili tudi sledečo resolucijo:

„Predstavniki Slovenske skupnosti iz občine Devin-Nabrežina, zbrani na prijateljskem obisku na Koroškem pri predstavnikih Narodnega sveta koroških Slovencev, smo se pobliže seznanili s problemi slovenske manjšine na Koroškem. Nezaslišano je, da je narodnostna manjšina zatirana v središču Evrope, kar smo ponovno ugotovili na tem obisku. Zato izražamo polno solidarnost koroškim Slovencem v boju za njihove pravice. Še posebno pa protestiramo proti nameravanemu štetju manjšine, ki bo 14. novembra 1976, ki grdo krši osnovne človečanske pravice ter tudi ni po duhu in črki določil člena 7 avstrijske državne pogodbe.“

Pod Kreiskim nobenih slov. napisov več?

Predsedstvo nadstrankarskega Avstrijskega odporniškega gibanja (Österreichische Widerstandsbewegung) je v ponedeljek obiskalo obe osrednji organizaciji koroških Slovencev. Zastopniki Avstrijskega odporniškega gibanja, predsednik ravn. Julius Kretschmer, generalni tajnik Franz Klar ter člani predsedstva ravn. Otto Trnka, dr. Robert Nagel ter Bruno Czermak so informirali zastopnike koroških Slovencev o najnovejših dejavnostih svoje organizacije.

Avstrijsko odporniško gibanje se vedno zopet ukvarja s položajem narodnih manjšin v Avstriji, kar se predvsem kaže v publicistični dejavnosti odporniškega gibanja. Med drugim je vzbudila izdaja brošure „Kärnten — ein Alarmzeichen“ precejšno zanimanje in med domovinskimi krogi tudi razburjenje, saj so v tej brošuri sodelovali Korošci obeh narodnosti; v tem letu pa je odporniško gibanje organiziralo na Dunaju skupno z drugimi organizacijami demonstracijo za pravice manjšin v Avstriji in proti ugotavljanju, katere se je udeležilo nad 3000 ljudi. Višek demonstracije je bil sprejem delegacije pri zveznem kanclerju.

- Kot so poročali zastopniki Avstrijskega odporniškega gibanja obema osrednjima organizacijama, je šef vlade pri tem razgovoru izjavil, da ne bo več dvojezičnih napisov na Koroškem, dokler bo on kancler. Kreisky sam je izjavil, da je ta vest „nizkotno obrekovanje“ ter da bo tožil „nt“.

K načrtovanemu ugotavljanju manjšine v novembru so dejali člani predsedstva nadstrankarskega odporniškega gibanja, da tudi oni pozdravljajo ukrepe osrednjih organizacij za preprečitev ugotavljanja. Jeseni bo odporniško gibanje tudi v manjšinskem vprašanju dalje aktivno: v galeriji Hildebrand v Celovcu bodo organizirali razstavo z naslovom „Umetniki gledajo Tretji rajh“, na Dunaju pa bodo priredili diskusijo z zastopniki obeh osrednjih organizacij.

Seminar KSŠ

Klub slovenskih študentov na Dunaju je priredil prejšnji teden v komunističnem domu „Kinderland“ v Goselni vasi svoj tradicionalni počitniški seminar, na katerem so obravnavali predvsem vprašanja koroških Slovencev tik pred štetjem oz. bojkotom štetja. — V petek je bila tudi diskusija z nekdanjimi člani kluba, ki so sedaj vodilni v obeh osrednjih organizacijah. Za NSKS je bil navzoč predsednik dr. Grilc, za ZSO podpredsednik dr. Gustl Malle.

Jugoslavija informira svetovno javnost

Komisija Izvršnega sveta SR Slovenije za zunanjepolitična vprašanja je na svoji zadnji seji, ki jo je vodil podpredsednik IS Rudi Čačinovič, ugotovila, da bo treba svetovno javnost informirati o resničnem položaju slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, je rečeno v poročilu o tej seji.

Za boljšo informacijo svetovne javnosti so te dni izdali publikacijo z naslovom „Sodobna vprašanja slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji“. Brošura je zbirka referatov pred znanstvenim posvetom o teh vprašanjih, ki je bil maja letos v Ljubljani. Knjigo je izdal inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani, referenti oz. avtorji pa so ugledni znanstveniki, ki se že skozi desetletja bavijo s tem vprašanjem. Vsekakor je ta knjiga — kakor tudi publikacija o problemih manjšin v Avstriji, ki jo bodo v kratkem izdali — primeren priročnik o najbolj perečih vprašanjih.

Povečana informacijska dejavnost je reakcija na pisanje avstrijskih časopisov, češ da je Jugoslavija oz. jugoslovansko časopisje krivo zaostrenega položaja na Koroškem in ne neizpolnjen člen 7, je ugotovila komisija Izvršnega sveta.

Koroško časopisje je seveda takoj reagiralo na sklep komisije za zunanjepolitična vprašanja: Volkszeitung je dan navrh vprašala polna zaskrbljenosti, kje da ostane Kreiskyjeva „bela knjiga“.

ÖVP skupno s KHD

Nadvse poveličana enotnost treh protimanjšinskih strank SPÖ, ÖVP in FPÖ glede preštevanja je v nevarnosti, sta zaklicali obe opozicijski stranki, kajti socialisti zaenkrat nočejo skupne propagande za preštevanje, ampak bodo svojo izvedli na lastnih prireditvah. Vprašanje je seveda še odprto, če socialisti nazadnje ne bodo pristali na zahtevo in pritisk opozicije. ÖVP je že podvzela primerne korake, če ne bodo sodelovali socialisti pri propagandi: navezati hoče kontakte z Heimatdienstom in z Abwehrkämpferbundom.

Prijavite otroke k dvojezičnemu pouku!

Marinc: kdo noče odprtih mej?

Predsednik Izvršnega sveta Slovenije Andrej Marinc je na zborovanju v Trbovljah ob stoletnici tamkajšne cementarne spregovoril tudi o trenutnem položaju koroških Slovencev. Posebej se je šef slovenske vlade dotaknil protijugoslovanskih izlivov v raznih avstrijskih časopisih. Dejal je med drugim:

Upajo si celo deliti nekakšen poduk o demokratičnosti in svobodi, pozabljajoč, da je merilo demokratičnosti tudi odnos do manjšin. Jugoslavijo prikazujejo kot deželo izza nekakšne železne zavese. Dobro pa vemo, kje je tista stran, ki se ne želi odpirati, ki odlaša izboljšavo obmejnih cestnih komunikacij, ki preprečuje dostopnost radijskih in televizijskih programov do slovensko govorečih ljudi na Koroškem, medtem ko skoraj polovica Slovenije lahko nemoteno sprejema programe avstrijske televizije in radia.

Očitno smo soočeni z izrazito dvolično politiko. S poskusom diktata manjšini, so se zaostrili odnosi na Koroškem in Gradiščanskem. Z enostranskimi dejanji, ki niso v skladu z dobrososedskimi odnosi, je Avstrija povzročila in prevzela odgovornost za poslabšanje odnosov z Jugoslavijo, sedaj pa poskuša na nas prevaliti krivdo za ustvarjeno stanje. „Kriv" je občasno jugoslovanski tisk, ki je javno izpostavljen obtožbam, čeprav le reagira na izjave odgovornih politikov, ki predstavljajo direktno vmešavanje v notranje zadeve suverene države. Kriva je Jugoslavija, ali pa Slovenija, zato, ker se manjšina bori proti asimilaciji, ker izpričuje svojo voljo do življenja, svojo odločenost, da ostane na zemlji, kjer živi stoletja, kljub najbolj grobim poskusom, da jo izkoreninijo. Javno se nastopa s tezo o nekakšni pravici do asimilacije, čeprav izrecne obveznosti iz državne pogodbe in mednarodnega prava terjajo ravno obratno. Skoraj neverjetno zveni danes, ko posamezni vodilni avstrijski državniki, še posebej pa avstrijski tisk, javno in neodgovorno pripisuje Jugoslaviji nekakšne teritorialne pretenzije. S tem bi najbrž radi zavedli evropsko in svetovno javnost, češ da v tem leži ključ sedanjih težav v odnosih med dvema državama.

V SFR Jugoslaviji in še posebej v Sloveniji smo v preteklih desetletjih vložili nemalo truda in naporov, podali številne iniciative, da bi v obojestranskem interesu na tem občutljivem območju Evrope, zgradili tvorne odnose miroljubnega sožitja in enakopravnega sodelovanja na vseh področjih — političnem, gospodarskem, prometnem, znanstvenem, kulturnem, prostorskem, itd. Žal moramo ugotoviti, da mnoge naše pobude vse do danes niso bile sprejete, ter da nekateri bistveni predlogi glede odprtosti mejá in izboljšanja gospodarskega sodelovanja z Avstrijo, med Koroško in Štajersko ter SR Slovenijo, niso bili sprejeti z razumevanjem. Znano pa je na primer, kako važno vlogo v gospodarskem sodelovanju Italije in Jugoslavije, ter še posebej za razvoj obmejnih področij, imajo sporazumi glede maloobmejnega blagovnega prometa. Naši vladi sta se v pomembnih sporazumih, podpisanih v Osimu, dogovorili, da že veljavne ugodnosti še izboljšujeta. Tudi med Avstrijo in Italijo so podobni sporazumi, še posebej na področju, kjer v Italiji živi nemško govoreča manjšina, ter potemtakem tako avstrijski ustavni sistem, kot mednarodne obveznosti, takšne olajšave dopuščajo in omogočajo. Tudi tu smo priče dvojnih kriterijev in obnašanja, prav tako kot glede načel in pravic, ki jih je Avstrija zahtevala in dobila glede položaja nemško govoreče manjšine v Italiji, ne veljajo in jih Avstrija ni pripravljena zagotoviti, pa glede manjšin v lastni državi.

Avstrijsko gospodarstvo: kdo odloča?

V prvem delu tega pregleda smo lahko spoznali, da v avstrijskem gospodarstvu dominira kapital podružabljenih podjetij. To je pokazala analiza sto največjih podjetij, ki so lani dosegla promet v vrednosti 200 milijard šilingov. Če ta podjetja razdelimo na skupino podružabljenih podjetij, na skupino podjetij v rokah inozemskega kapitala in na skupino v rokah avstrijskega privatnega kapitala, pridemo do razmerja, ki ga kaže spodnja razpredelnica:

skupina podjetij	število	promet v vrednosti milijard šilingov	delež na prometu 100 podj. v odst.	število zaposlenih absolutno	v odst.
podružabljena	33	147,0	73,50	231.500	68,10
od tega:					
državna podjetja	12	106,5	53,25	154.000	45,30
v lasti podrž. bank	16	32,8	16,40	66.300	19,50
v lasti dežel in občin	5	7,7	3,85	11.200	3,30
v lasti inoz. kapitala	29	35,0	17,50	78.300	23,00
v lasti avstrijskega privatnega kapitala	38	18,0	9,00	30.200	8,90
sto podjetij skupno		200,0	100,00	340.000	100,00

Največje gospodarsko podjetje med njimi je državni koncern VÖEST-ALPINE, ki združuje industrijo železa in jekla vključno rudnikov in premogovnikov. Ta koncern je lani štel 82.000 zaposlenih in dosegel promet v vrednosti 38,34 milijard šilingov. Če k temu podjetju prištejemo še koncern Združenih podjetij industrije žlahtnega jekla, državno podjetje industrije strojev Simmering-Graz-Pauker ter industrijo vozil Steyr-Daimler-Puch in še tri nadaljnja podjetja, katerih lastnika sta podržavljeni banki Creditanstalt in Länderbank, pridemo do tega, da je podružabljena industrija jekla in izdelkov iz njega lani s 137.400 zaposlenimi dosegla promet v vrednosti 70,7 milijard šil.

Drugi gigant med podružabljenimi podjetji je skupina energetskega gospodarstva. V to skupino v prvi vrsti sodi Avstrijska uprava mineralnih olj (ÖMV) z 19,8 milijard šilingov prometa in z 8958 zaposlenimi, poleg tega pa še štiri nadaljnja podjetja energetskega gospodarstva s področja elektroenergije. S tem je državni sektor energetskega gospodarstva v skupini sto največjih podjetij zastopan s prometom 29,5 milijard šilingov in s 16.000 zaposlenimi.

Močan vpliv države vidimo tudi v kemični industriji. Na tem področju je lani 5 podjetij z 29.500 zaposlenimi doseglo 19,7 milijard šilingov prometa. Najmočnejši med njimi sta Chemie Linz in Semperit. Prvo podjetje je lani doseglo promet v vrednosti 8,1 milijarde šilingov, slednje pa v vrednosti 7,1 milijarde šilingov.

Vpliv podružabljenih podjetij na avstrijsko gospodarstvo je velik in zajema pravzaprav vse osnove gospodarstva, bančni kapital enako kot surovinske baze, energetsko gospodarstvo in osnovno industrijo, sega pa tudi globoko v področja finalne industrije. Temu nasproti je delež inozemskega kapitala na ravnokar omenjenih skupinah avstrijskega gospodarstva malenkosten. Na področju industrije jekla in strojev v skupini največjih sto podjetij v Avstriji ni nobenega, ki bi bilo v rokah inozemskega kapitala. Enako tudi ne na področju energetskega gospodarstva. Pač pa se ta kapital počasi uveljavlja na področju kemične industrije. Lani je na tem področju šest inozemskih podjetij doseglo promet v vrednosti 4,37 milijard šilingov.

Še manjši pa je po teh skupinah delež avstrijskega privatnega kapitala. V njegovih rokah so le tri podjetja, ki so lani s 5.500 zaposlenimi dosegla 3,16 milijard šilingov prometa.

Podobno očividen je vpliv podružabljenih podjetij v gradbenem gospodarstvu, ki je lani z 12 podjetji in s 27.000 zaposlenimi doseglo 13,84 milijard šilingov prometa. Od tega prometa je na 8 podružabljenih podjetij odpadlo 80 odstotkov prometa, medtem ko je na dve podjetji v rokah inozemskega kapitala odpadlo le 1,65 milijard šilingov prometa. (bl)

Koroška stvarnost — v NAŠEM TEDNIKU

Andreotti sprejel slovensko odposlanstvo

Konec prejšnjega tedna je ministrski predsednik Andreotti obiskal Furlanijo, kjer se je seznanil s položajem na potresnem območju. Ob tej priložnosti je predsednik vlade sprejel tudi šestčlansko delegacijo predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti dežele Furlanije-Julijske krajine. Delegacijo so sestavljali dr. Andrej Bratuž za slovenske katoliške prosvetne delegacije, dr. Viljem Černo za slovenska kulturna društva iz Beneške Slovenije, predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race, deželni tajnik Slovenske skupnosti dr. Drago Štoka, zastopnik socialistične stranke Marko Waltritsch in senatorka KPI Jelka Grbec. Po razgovoru s predsednikom Andreottijem je slovensko odposlanstvo objavilo izjavo, v kateri je rečeno, da je predsedniku vlade orisalo fašistična preganjanja, hude žrtve med osvobodilnim bojem in velik prispevek Slovencev v izgradnji demokratičnega družbenega ustroja v Italiji. Zato Slovenci upravičeno pričakujemo — nadaljuje izjava — dosledno izvajanje ustavnih načel, predvsem ustavnega načela o manjšinski zakonski zaščiti in o razvoju manjšin. Delegacija je zato še posebej podčrtala važnost predlogov o globalni zakonski zaščiti, kar je povezala z odnosom z matičnim narodom in z napovedano ratifikacijo osimskega sporazuma. V tej zvezi je izrekla pričakovanje, da bo vladni predlog ratifikacijskega zakona vseboval specifičen člen glede slovenske narodnostne skupnosti na celotnem področju, kjer živi, in torej tudi v Beneški Sloveniji. Predsedniku vlade Giuliu Andreottiju je odposlanstvo nadalje orisalo nekatera ustrezna vprašanja, kot so šolske strukture, priznanje in podpora kulturnim organizacijam ter raba slovenskega jezika. Izredno važna je vloga dežele in v tem okviru je delegacija poudarila, da je treba z vladnimi ukrepi in v okviru globalnega zaščitnega zakona priznati deželi večjo avtonomijo in ustrezne pristojnosti za zaščito slovenske narodnostne skupnosti. V demokratičnem duhu reševanja vprašanj tudi Slovenci pričakujemo — poudarja izjava — da se bodo naša vprašanja reševala na tak način, da bomo lahko aktivno sodelovali v soodločanju.

Predsednik vlade Giulio Andreotti — pristavlja izjava slovenskega odposlanstva — se je strinjal z vsebinskim delom izvajanj delegacije glede globalne zaščite in ovrednotenja manjšin. Podčrtal pa je, da so ta vprašanja vprašanja italijanske države in njenega razvoja. Zato se je strinjal tudi s predlogom delegacije o sodelovanju manjšine in je uradno povabil predstavnike slovenske narodnostne skupnosti na razgovor v Rim.

MAO CE TUNG UMRL

Predsednik komunistične partije LR Kitajske Mao Ce Tung je v 82. letu svoje starosti prejšnjo sredo umrl. Čeprav je ves svet in je bila še posebej Kitajska pripravljena na Maovo smrt, je vest pretresla ves svet. Mao je bil za Kitajce tisti, ki jih je vodil iz ponižanosti do ene največjih sil na svetu, rešil pa je Kitajce predvsem lakote in tujega nasilja. Mao je bil revolucionar prve generacije in je morda spor s Sovjetsko zvezo bil ravno zaradi tega tako intenziven, ker so gospodje v Kremlu druga generacija revolucije. Žalne slovesnosti za pokojnim Maom, ki ni bil le politik, ampak tudi eden največjih kitajskih pesnikov, bodo 18. septembra, vendar tuji državniki niso zaželjeni. Glede nasledstva še ničesar ni jasno, vendar izgleda, da bo v prvi fazi, dokler se ne bo izluščila primerna vodilna osebnost, ki Maota ne bi nasledovala le formalno, ampak tudi idejno, vladal v stranki kolektiv.

LETALSKA NESREČA NAD ZAGREBOM

Težka letalska nesreča, trčenje dveh linijskih letal, se je zgodila v petek. V višini 10.000 metrov sta trčili letalo britanske letalske družbe tipa „Lockheed Trident" ter DC 9 jugoslovanske družbe Inex Adria. Vsi potniki ter posadka so izgubili življenje. V britanskem letalu je bilo 63 oseb, v jugoslovanskem pa 107 potnikov. Neka kmetica je izgubila življenje, ko so jo zadeli preostanki razbitih letal. Kot je preiskovalna komisija ugotovila, sta letali dobili napačne instrukcije glede višine leta. Ko sta oba pilota zagledala drug drugega, je bilo le še štiri sekunde časa — premalo za uspešen manever, da bi se druga drugemu izognila.

USTAŠKI TERORISTI UGRABILI LETALO

Ustaški teroristi, pet po številu, so v New Yorku ugrabili letalo Boeing 727 ter hoteli z njim v Jugoslavijo. Preko Kanade, Nove Fundlandije, Islandije ter Francije so dirigirali letalo in hoteli z njim pravzaprav v Jugoslavijo, kar pa seveda jugoslovanski organi niso dopustili. V Parizu so se vdali, potem ko so stresli iz letala večkrat letake s protijugoslovansko vsebino ter izsilili objavo manifesta v več ameriških dnevnikih.

Osolnik o odnosih med Avstrijo in Jugoslavijo

Na proslavi mozirskega praznika je spregovoril član izvršnega sveta Slovenije Marijan Osolnik tudi k aktualnemu položaju na Koroškem. Dejal je, da je z najnovejšimi zakoni Avstrija krenila na pot grobega pritiska na manjšino in poslabšanja odnosov z neuvrščeno in socialistično Jugoslavijo. Lastno in evropsko javnost skušajo prepričati, da Avstrija kot demokratična država zagotavlja manjšinam vse pravice in svoboščine. S tem skušajo utišati glas protesta vseh tistih, ki se zavedajo, h kakšnim nevarnostim pelje velikonemška nacionalistična politika — ne samo za manjšine. Avstrijski uradni krogi se pri vsem tem sploh ne ozirajo na jasno izražena mnenja, stališča in na konstruktivne predloge, ki so jih tolikokrat dali predstavniki koroških Slovencev in gradiščanskih Hrvatov. S soglasjem treh parlamentarnih strank, s formalno-pravnim besedičenjem, skušajo manjšinam vsiliti diktat in omogočiti še bolj grobe oblike raznarodovalne politike. Tudi številna opozorila jugoslovanske vlade, ki so bila namenjena utrjevanju dobrih sosedskih odnosov in enakopravnega sodelovanja, niso upoštevali.

Osolnik je nadalje opozoril, da težnja po preštevanju manjšine še vedno ostaja glavni vzvod asimilatorske politike. Globoko človeške probleme, ki zadevajo življenjska vprašanja, skušajo zaobiti z naivnimi izjavami, da ima vsaka vlada pravico do statističnih ugotovitev. Pri tem pa namenoma zanemarjajo dejstvo, da v sedanjih koroških razmerah vsako preštevanje nujno pelje h konfrontacijam, kampanjam lažnega superpatriotizma, ki jih nekatere stranke in Heimatdienst že najavljajo, in h grobemu pritisku na slovenski življenj na Koroškem. Razumljivo je, da koroški Slovenci odklanjajo takšno preštevanje in vidijo v sprejetih zakonih porajanje politike geta. Javno so izpričali, da se v deželi, kjer avtohtono žive tisočletje, v deželi, kamor so njihovi predniki prišli pred tistimi, ki danes tvorijo večino, počutijo kot tujci v domovini.

„Če se avstrijski državniki že tako zelo ogrevajo za preštevanje, mar ne bi tako preštevanje začeli pri večini, pa bi skušali ugotoviti, kdo se čuti za Avstrijca in kdo za Nemca? Pri tem bi prišli do kaj poučnih rezultatov," je dejal Osolnik. Vsak sodobno in demokratično misleč človek bi se že ob doslejšnjih rezultatih avstrijskih preštevanj vprašal, kdo je odgovoren in kje so pravzaprav družbenopolitični, gospodarski in socialni vzroki za to, da v 20. stoletju, v času demokracije in napredka, neka manjšina tako naglo izumira in to manjšina, ki je celo po podatkih avstroogrske monarhije bila na južnem Koroškem ob koncu preteklega in v začetku tega stoletja v nedvomni večini.

Na koncu je govornik poudaril, da so takšna enostranska dejanja in dogajanja hud udarec jugoslovansko-avstrijskim odnosom.

„Signal von Keutschach"

Herr Ingomar Pust hatte die Freundlichkeit, in der VZ vom 7. 9. 1976 unter der Überschrift „Signal von Keutschach" einen sehr schmeichelhaften Aufsatz über den Kirchtag in St. Nikolai zu veröffentlichen. Der Aufsatz wäre es wert, zur Gänze wiedergegeben zu werden, aber der Platzmangel erlaubt nur einige besonders eindrucksvolle Auszüge: „Der Pfarrer predigte und betete in Slowenisch und Deutsch und der slowenische Kirchenchor sang seine wunderschönen slowenischen Kirchenlieder. Bei diesem feierlichen Gottesdienst unter freiem Himmel dominierte das slowenische Lied so wie einst vor vielen Jahrzehnten, als die Gemeinde noch eine slowenische Domäne war. Heute ist sie das nicht mehr. Das volksbewußte slowenische Element ist zu einer kleinen Minderheit geworden, aber im kirchlichen Leben haben die slowenische Sprache und das slowenische Lied trotzdem die gleiche herrschende Heimstatt wie einst. Warum auch nicht? Wir können nur nicht begreifen, wie dann der slowenische Pfarrer dieser Gemeinde vor der TV-Kamera so aufreizend den verfolgten, unterdrückten Slowenen spielen kann . . ."

Sehr schmeichelhaft, fürwahr! Geradezu bewundernswert ist aber die große Aufmerksamkeit des Herrn Pust während des Gottesdienstes, die ihn sogar den Pfarrer in Deutsch und Slowenisch predigen hören ließ, wo es, wie schon seit undenklichen Zeiten, an diesem Tag wegen des Fronleichnamsumganges überhaupt keine Predigt gibt. Interessant die Feststellung, daß die Gemeinde Keutschach einst eine slowenische Domäne war. Wenn sie es heute nicht mehr ist, wohin sind denn die Slowenen von einst eigentlich hingekommen? Sind sie etwa ausgewandert? Aber es sind ja doch sogar die durch Maier Kaibitsch und seine Gesinnungsgenossen 1942 ausgesiedelten Slowenen nach dem Zusammenbruch des Dritten Reiches wieder heimgekehrt. War etwa die Unterwanderung des deutschen Elementes so stark, daß dieses nun bereits überwiegt? Oder aber ist die Eindeutschung der einheimischen Bevölkerung in den letzten Jahrzehnten so erfolgreich gewesen, daß das „volksbewußte slowenische Element zu einer kleinen Minderheit geworden ist"? Wenn dies der Fall ist, nimmt es dann wunder, wenn sich die Slowenen bedroht fühlen? Das brauchte nicht einmal erst der slowenische Pfarrer dieser Gemeinde feststellen.

Im übrigen hat es Herr Pust damals im Herbst 1972 doch an Aufmerksamkeit fehlen lassen, wenn er jetzt diesem Pfarrer vorhält, er habe vor der TV-Kamera so aufreizend den „verfolgten, unterdrückten" Slowenen gespielt. Gerade dies hat er nämlich nicht getan! Die Frage an ihn lautete nämlich nicht, ob sich er, sondern, ob sich die Kärntner Slowenen bedroht fühlen. Diese Frage konnte nur mit Ja beantwortet werden, zumal nach dem turbulenten Sturm auf die zweisprachigen Ortstafeln. Hätte der Pfarrer anders geantwortet, dann hätte er die Unwahrheit gesagt, denn er kennt zu viele Kärntner Slowenen, die sich tatsächlich bedroht fühlen. Er selber ist noch nicht soweit. Wenn jedoch Herr Ingomar Pust weiterhin in seiner Zeitung Stimmung gegen ihn macht, wird er sich vielleicht einmal auch persönlich bedroht fühlen müssen. Denn primitive Menschen nehmen solche Anschuldigungen wörtlich und bitter ernst.

Wirklich bemerkenswert ist auch die Beobachtungsgabe des Herrn Pust, wenn er schreibt: „Im slowenischen Kirchenchor, der Sonntag in St. Nikolai sang, trugen zwei der slowenischen Sänger und der Chorleiter selbst den Kärntneranzug." Der Chorleiter trug nämlich keinen Kärntneranzug, er weiß gar nicht einmal, was das ist! Daß aber das Tragen des Kärntneranzugs nach Meinung des Herrn Pust für einen „Berufsslowenen" unvorstellbar sei, weil „für sie diese Gewandung suspekt" ist, daran sind nicht die Slowenen, auch nicht die „Berufsslowenen" des Herrn Pust schuld.

Dem Herrn Pust ist zu raten, er möge mit seinen Aufsätzen nicht — mit seinen eigenen Worten ausgedrückt — „einen Kurs steuern, der dem Mißtrauen und der Urangst" der Kärntner Slowenen immer neue Nahrung gibt.

L. Kassl, Keutschach/Hodiše

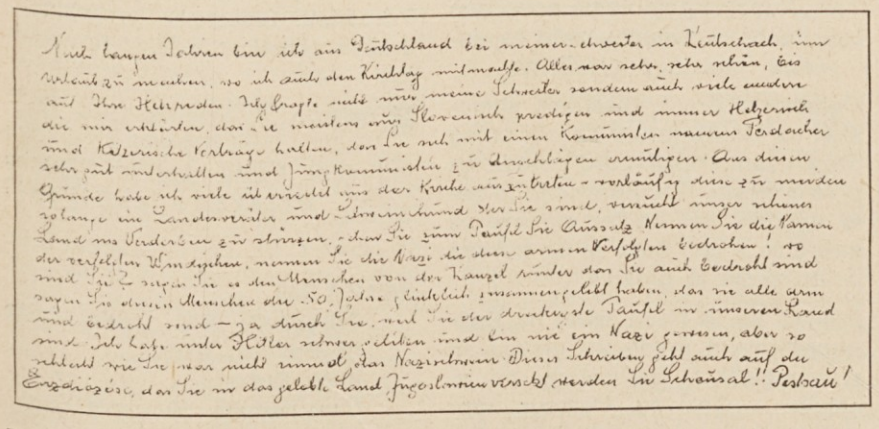

To je dejanski signal iz Hodiš: reakcija na Pustov članek v Volkszeitung je bilo več pisem, v katerih pisci izlivajo ves bes na župnika. Avtorji takih člankov naj se že pri pisanju zavedajo morebitnih reakcij.

„Prastrah" pred slovensko televizijo

(Nadaljevanje in konec)

December 1974

Na RTV Ljubljana je dokončana kompleksna študija „RTV programi za zamejske Slovence". V njej gre za radio in televizijo, obravnava pa pokrivanje krajev, koder prebiva naša manjšina v Italiji, Avstriji in na Madžarskem.

Februar 1975

RTV Ljubljana sproži uradni postopek za izdajo soglasja za zgraditev pretvornikov na Golici in Peči prek zvezne uprave za radijske zveze (ZURZ).

Junij 1975

ZURZ sporoča: italijanska stran ne da soglasja za Peč in Golico. Zato dovoljenja za postavitev ni mogoče izdati.

Junij 1975

Sestanek tehničnih strokovnjakov ORF, RAI in JRT v Innsbrucku. V zapisniku samo vprašanje kanalov za pretvornika na Golici in Peči še nadalje odprto. V pogovorih predstavniki ORF povedo, da problem „presega njihova pooblastila".

Junij 1975

Pismo predsednika skupščine RTV Janeza Vipotnika generalnemu intendantu ORF dr. Ottu Oberhammerju: kratka seznanitev s problematiko. Trojna sestanka v Firencah in Innsbrucku nista prinesla rešitve. Izjava strokovnjakov, da je potrebna politična rešitev. RTV Ljubljana prosi dr. Oberhammerja za pomoč.

Avgust 1975

ZURZ piše: italijansko ministrstvo za PTT je sporočilo pogoje, ob kakršnih bi privolilo v soglasje za Golico in Peč. RTV Ljubljana odgovarja: strinjamo se s pogoji.

Dunaj molči.

November 1975

Zvezna uprava za radijske zveze posreduje pri avstrijskem ministrstvu za promet, pri generalni upravi pošte in telegrafa.

Januar 1976

Še en teleks zvezne uprave za radijske zveze avstrijskemu ministrstvu za promet.

Januar 1976

Generalna uprava avstrijske pošte in telegrafa pri ministrstvu za promet sporoča zvezni upravi za radijske zveze, da obžaluje, ker soglasja k predlogom za pretvornike na Golici in Peči ne more dati — ker bi povzročali motnje v Avstriji. Sklicuje se na protokola s tristranskih sestankov iz Firenc (1973) in Innsbrucka (1975), kjer piše, da je problem še zmeraj treba obravnavati kot še nerešen; „rade volje smo na razpolago vaši upravi za obravnavanje dodatnih predlogov".

Junij 1976

Na Peči in Golici se sestanejo strokovnjaki ORF in RTV Ljubljana. Dogovor: RTV Ljubljana bo poslala ORF še dodatne predloge, da bi lahko do jesenskega sestanka strokovnjakov ORF, RAI in JRT uskladili razvojne načrte.

Julij 1976

RTV Ljubljana pošlje ORF dodatne predloge za Golico in Peč; dva dodatna kanala z visokima frekvencama, ki ne motita mreže ORF.

In tako je zdaj.

Zgornja zgoščena, zares le na osrednje točke skrčena kronologija stikov v zvezi z Golico in Pečjo, ki povzročata toliko motenj, še daleč ne pove vse zgodbe o prizadevanjih, da bi ob neki meji v Evropi postale stvari normalne, kakor se pač jemljejo za normalne v Evropi po Helsinkih. Vzporedno je tekla vrsta razprav v republiških organih družbenopolitičnih organizacij, vrsta akcij med RTV in njenim ustanoviteljem, Socialistično zvezo, in ne nazadnje tudi diplomatska podpora, ki jo je dal zvezni sekretariat za zunanje zadeve.

Toda rezultat so bile, vsaj doslej, ugotovitve o „motnjah" in zagotovilo, da „smo na voljo za nadaljnje predloge".

Obstaja seveda „Državna pogodba o vzpostavitvi neodvisne in demokratične Avstrije" iz leta 1955. V členu 7 te pogodbe so zagotovljene posebne pravice slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji. Ravno slovenski manjšini na slovenskem Koroškem naj bi bila namenjena pretvornika na Golici in Peči. Državna pogodba se seveda s frekvenčnim prostorom ne ukvarja in s televizijskim signalom tudi ne; če zaradi drugega ne, že zato, ker je bila leta 1955 televizija komaj v povojih. Toda iz smisla in duha 7. člena pravica do sprejemanja televizijskih programov iz matične dežele jasno izhaja.

Veliko določneje se uporabe radiodifuznega prostora ob meji dotika sporazum o sodelovanju med Jugoslavijo in Avstrijo v kulturi, znanosti in prosveti, ki je bil podpisan aprila 1972 na Dunaju, ratificiran in objavljen pa v Jugoslaviji februarja 1974. Državi bosta po 1. členu sporazuma podpirali razvoj sodelovanja v znanosti in pri raziskovanju, v kulturi in umetnosti ter radiu in na televiziji. Po 13. členu sporazuma bosta spodbujali širjenje neposrednega sodelovanja med jugoslovanskimi RTV središči ter avstrijsko ORF.

In naposled: sklepna listina s konference o varnosti in sodelovanju v Evropi (Helsinki 1975) poudarja, da se udeleženke konference (med njimi tudi Avstrija) zavedajo potrebe po zmerom širšem spoznavanju in razumevanju različnih plati življenja v drugih državah udeleženkah. Zato priznavajo pomen širjenja informacij iz drugih držav udeleženk in boljšega seznanjanja s takšnimi informacijami. Spričo tega države udeleženke poudarjajo bistveno in vplivno vlogo tiska, radia in televizije. V poglavju o sodelovanju na humanitarnih področjih celo izrecno piše, da bodo države udeleženke podpirale boljše kroženje filmskih, radijskih in televizijskih informacij.

Obstaja seveda tudi precedens na južnem Tirolskem, kjer na ozemlju Italije živi avstrijska nemško govoreča manjšina.

Dekret predsednika republike Italije z dne 1. novembra 1973 je dokončno uveljavil stanje, za katero so značilni tile glavni elementi. Pokrajina Bolzano (Bozen) je bila pooblaščena, da postavi in upravlja primerno mrežo, ki s kakršnimikoli tehničnimi sredstvi omogoča sproti spremljati in oddajati radiodifuzne (zvokovne in slikovne) programe tujih RTV organizacij predvsem s področja Avstrije, pa tudi Nemčije. Če je treba in v okviru zakona sme pokrajina v ta namen uporabljati tehnične naprave, s katerimi razpolaga javna nacionalna telekomunikacijska mreža italijanske pošte.

V bistvu gre torej za to, da je pokrajina Bolzano (Bozen) prevzela v upravljanje in vzdrževanje oddajniške naprave za posredovanje programov iz Avstrije in Nemčije, ki so bile prej pravno sporne, postavljene pa so bile s prizadevanjem avstrijske, nemško govoreče narodnostne manjšine.

Iz pregleda vseh teh okoliščin, dogodkov in dejstev, je jasno razvidnih nekaj reči.

Koroški Slovenci morajo nenavadno dolgo čakati, da se jim morda nekoč odpre možnost sprejemati slovenski televizijski program — možnost torej, ki je elementarna, normalna in obvezna po veljavnem mednarodnem pravu. Hkrati je njihova zahteva skladna s čedalje bolj prevladujočo politično voljo, izraženo v sklepni listini helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, pa tudi s prakso, ki se nedvoumno uveljavlja v evropskem prostoru in drugod.

To nenavadno dolgo čakanje se srečuje z avstrijsko zaporo, sestavljeno na videz iz tehničnih ovir. Po vsem povedanem in ob vsem, kar se dogaja s prihodnjo usodo koroških Slovencev v zvezi s sklepom o „preštevanju posebne vrste", je skoraj nemogoče ogniti se misli, da gre vendarle za politično motivirano zavlačevanje.

Takšno zavlačevanje je, milo povedano, anahronizem. A kot ob slehernem anahronizmu, se tudi ob tem kopiči naraven in upravičen odpor. RTV Ljubljana, ki je z vsemi veljavnimi normami za svoj obstoj in delovanje ter s temeljnimi izhodišči svoje programske in razvojne politike zavezana k temu, da v izvršnem smislu zadosti svoji nalogi, je zdaj hkrati čedalje bolj pod pritiskom naše javnosti: javnost pa terja tudi, da bi segli po enostranskih ukrepih, če drugače nikakor ne gre.

To je zdaj odprto. Ali naj še dlje čakamo? Čakamo na naslednjo avstrijsko reakcijo?

Toda navsezadnje se je treba vendarle vprašati, kaj neki je na Peči in Golici tako zelo nevarnega, da pretvornika s slovenskim televizijskim programom na teh dveh

(Dalje na 4. strani)

Kdo je v ozadju „Unser Kärnten?"

Koroški šef „Kleine Zeitung" Heinz Stritzl se je brž distanciral: mesečnik „Unser Kärnten", ki ga je na tiskovni konferenci prejšnji teden v Celovcu predstavil bivši esesovec Robert H. Drechsler, pomeni po Stritzlovem besednjaku „obremenitev in ne pomoč" za Koroško v tem trenutku. Odklonitev najnovejšega nemškonacionalnega elaborata na Koroškem je sicer mila, odklonitev pa vendar je.

Tudi gospod Pust se je za Volkszeitung distanciral, ker je Drechsler na tiskov konferenci med drugim izjavil, da hoče provocirati Jugoslavijo. Distanciral pa se je Pust manj zaradi vsebine, temveč bolj iz konkurenčnih razlogov: „Kaj je treba Jugoslaviji očitati, to rečemo sami, in ravno v Volkszeitung se je to vedno zopet zgodilo z vso jasnostjo", je zapisal Pust.

Na zadnji strani „Unser Kärnten" se predstavlja izdajatelj Drechsler. Rojen 1924, s 17 leti k Reichsarbeitsdienstu, po pol letu — čin Hauptvormann — prostovoljno k SS-diviziji Brandenburg, v tej tolpi se je udejstvoval v Grčiji ter na Vzhodu, najbrž na območju Sovjetske zveze, sedaj je predsednik več južnotirolskih gibanj (Volksbewegung für Südtirol/Österreich e. V., Volksbewegung für Südtirol in Deutschland — kdo vidi malenkostno razliko obeh društev?) izdaja več tozadevnih publikacij in je sedaj zašel tudi na Koroško.

Kleine Zeitung je sicer zapisala, da je Drechsler znan od določenih aktivnosti na Južnem Tirolskem, ni pa zapisala, zaradi katerih. Prav tako je sramežljivo zamolčala, da se v preteklosti nikakor ni distancirala od Drechslerja, ampak ga nasprotno celo močno hvalila. Kot razberemo iz „Unser Kärnten", je Kleine svojčas o njem pisala takole: „Eine dynamische Persönlichkeit, von seinen Anhängern geschätzt, von vielen Politikern ob seiner gradlinigen patriotischen Gesinnung gefürchtet . . ."

Vsebina tega lističa je približno takšna: prvi naslov se glasi „Herr Tito", „ein Räuber", naslednji „Eine Warnung an Belgrad", nadalje „Kampf gegen Zählung: Blödsinn".

Sicer pa bivšemu esesovcu Drechslerju ni bilo treba veliko dodati, kajti največji del njegovega lističa je sestavil iz ponatisov avstrijskih dnevnikov in je njih vsebina Drechslerju kljub temu prav dobro ustrezala.

Izdajatelj se je ob predstavitvi knjige hvalil, da ga financirajo zastopniki političnih strank, pa tudi vidni predstavniki koroškega gospodarstva.

Prav lahko je namreč z besedami se distancirati od tega elaborata, na drugi strani pa ga — pod roko — podpirati. Ena roka drugo umiva.

KDZ v Dolenjskih Toplicah

V dneh od 29. 8. do 12. 9. 1976 je imela Koroška dijaška zveza resen lutkovni seminar v Dolenjskih Toplicah v Sloveniji. Udeležilo se ga je 16 dijakov od 4. do 8. razreda Slovenske gimnazije. Pod strokovnim vodstvom režiserja mariborskega lutkovnega gledališča Tineta Varla in njegove žene Brede so lutkarji naštudirali kar dve novi predstavi: Rdečo kapico in Užaljenega medvedka.

Lutkarji Koroške dijaške zveze pri izdelavi lutk

Za predstavo **Rdeče kapice** si je KDZ izposodila lutke in kompletno sceno od mariborske lutkovne skupine. Vaje za to predstavo so že tako daleč napredovale, da se bo Rdeča kapica že kaj kmalu prikazala našim otrokom, jih razveselila in osrečila. V tej igrici sodelujejo tile člani KDZ: Veronika Rutar, Jože Nedved, Franc Sadnikar, Tatjana Zeichen, Anica Zdovc, Mili Urank in Pavle Zablatnik.

Predstava **Užaljenega medvedka** pa zahteva mnogo več igralcev, več tehničnih priprav in je zasnovana po najsodobnejših lutkovnih pristopih. Tako ne bo več tistega navadnega črnega zaslona (paravana), ampak bosta kar dva na novo oblikovana odra, pred katerim bodo nastopali tudi živi igralci. V tej igri nastopajo: Jurij Perč, Franc Sadnikar, Andrej Lampichler, Pavle Zablatnik, Štefan Wutte, Gitka Zdovc, Andreja Rutar, Andreja Wernig, Mili Urank, Manuela Frantar in Marta Kreutz. Lektorske vaje, razčlenitev vlog in teoretična predavanja pa je imel tov. Marjan Belina iz Ljubljane.

Medtem ko so lutkarji delali prvi teden po 12 šolskih ur na dan, so bile drugi teden vaje le dopoldne; ostali čas pa so porabili za izlete, ki jih je organiziral prof. Zdravko Trohar. Tako so si ogledali Bazo 20 v Kočevskem Rogu, kjer je še zdaj ohranjenih 26 barak, ki so služile med narodnoosvobodilno vojno, dalj časa tudi slovenski vladi. Prav tako so si ogledali partizansko bolnico na Zgornjem Hrastniku. V Lukovem domu, blizu Baze 20, pa so koroške mladince sprejeli družbenopolitični predstavniki občine Novo mesto.

Prav tako so bili v Kostanjevici na ogledu svetovnoznane razstave kiparskih umetnin in Gorjupove, Kraljeve in Jakčeve galerije. Bili so tudi na izletu v Beli krajini, v osnovni šoli v Vinici, kjer jim je ravnatelj šole razlagal delovanje tamkajšnjega kluba OZN, ki se dopisuje z najvidnejšimi politiki po vsem svetu. Tako hranijo tam tudi pismo avstrijskega kanclerja Kreiskega, v katerem zatrjuje, da koroške Slovence nikakor ne bo prešteval. V Vinici so obiskali tudi rojstno hišo Otona Župančiča.

Mentor (vodnik) lutkovne skupine Tine Varl iz Maribora

Na programu je bil tudi ogled farmacevtske tovarne KRKA, kjer so navezali stike s Socialistično mladino in se razgovarjali o nadaljnjih stikih, o medsebojnem sodelovanju z ravnateljico Marjeto Potrčevo in tov. Borisom Zajcem. Na poti domov pa so se še ustavili v osnovni šoli Grm v Novem mestu, kjer so jih otroci sprejeli z lutkovno predstavo. Ob tej priliki so povabili lutkarje KDZ na gostovanje meseca februarja prihodnjega leta v novomeške osnovne šole.

V Dolenjske Toplice pa je prišel zastopnik republiškega sveta ZKPOS tov. Martin Zakonjšek, kateremu se je zahvalil za gmotno in strokovno pomoč voditelj lutkarjev, tajnik KKZ, Nužej Tolmajer.

V nedeljo je bil končno še sprejem Socialistične mladine tovarne Iskra v Ljubljani, s katero ima KDZ izredno dobre stike.

Omeniti pa je treba, da Koroška dijaška zveza nikoli ne bi imela tega seminarja, če bi ji v vsem organizatoričnem delu ne pomagala Krščanska kulturna zveza, prav posebno pa njen požrtvovalni tajnik Nužej Tolmajer, ki zdaj že tri leta skrbi in dela, da se bo lutkarstvo razvilo končno tudi med koroškimi Slovenci.

ČESTITAMO!

V soboto, 11. 9. 1976, sta sklenila zakonsko zvezo mag. Anton Koren, nastavljenec Družbe sv. Mohorja v Celovcu, doma iz Št. Jakoba v Rožu, ter Frančiška Müller iz Diče vasi.

Poročil ju je monsignor dr. Janko Hornböck v Podgorjah. Pozno v noč so se svatje nato veselili v gostilni Kopeinig na Pečnici.

Srečno skupno pot želita novoporočencema NSKS in NT.

„Prastrah" . . .

(Nadaljevanje s 3. strani)

točkah povzročata toliko „motenj"?

In ko se onkraj meje že toliko govori o „prastrahu", kaj je v informacijskem prostoru, ki bi bil odprt za slovensko televizijo, takšnega, da vzbuja toliko prastrahu. Je morda to prastrah pred odprtim informacijskim prostorom samim?

Marko Soler, Delo

GALLUSOVI PEVCI POZOR!

Z novo pevsko sezono bomo začeli v četrtek, 16. septembra, ob 19. uri. Vsi pevci in pevke naj se točno udeležijo prve vaje, ker bomo že takoj v začetku dali nekaj novih napotkov za naše pevsko delo v prihodnosti!

Prisrčno vabimo tudi nove pevke in pevce, ki imajo veselje in smisel za petje v Gallusovem zboru.

Na svidenje!

GORIČE:

Umrla je Bornikova mama

V 77. letu starosti je v Goričah v žitrajski fari prenehalo biti plemenito srce Ane Kuster, pd. Bornikove mame.

Velika množica žalnih gostov jo je spremljala 18. avgusta na njeni zadnji poti na farno pokopališče.

Sv. mašo in pogrebne obrede je opravil dobrolski prošt g. Brumnik, ker je bil domači dušni pastir zadržan. V žalnem nagovoru je g. prošt opisal lik pokojne kmetice, Bornikove matere, mati številnih otrok. Le-ta je znala v svojem življenju povezovati delo z molitvijo in vzgajati otroke v poštene člane farne družine, kar danes pri marsikateri moderni oz. namišljeni izobraženi ženi pogrešamo. Zato imajo velik pomen besede, ki so jih otroci rajni poklonili v osmrtnici:

Naše ljube matere ni več,
njih prostor v našem krogu je prazen.
Ona nam ne podaja več roke,
raztrgana najlepša naša je vez.

Pokojna Bornikova mati se je zavedala, da je domača izgovorjena beseda nekaj dragocenega in po krščanski vesti tista vrednota, za katero se naj vsak do zadnjega diha bori. Pokojna mati je rada prebirala slovenske knjige, spadal pa je v njeno čtivo tudi „Naš tednik", v katerem je rada iskala novice iz domačih krajev. Na domu in ob grobu ji je zapel žalostinke domači moški zbor SPD „Trta" pod vodstvom Jozija Starca.

V imenu občinske skupnosti Žitara vas izrekamo naše odkrito sožalje vsem otrokom z družinami.

Pokopali smo Lovrenca Schauniga

V sredo, 8. septembra, smo na bilčovskem pokopališču pokopali našega podžupana Lovrenca Schauniga.

Rajni je umrl namreč 3. septembra za posledicami tragične nesreče. (O tem je naš list poročal v prejšnji številki!) Bil je od leta 1950 občinski mandatar, od leta 1958 naprej pa podžupan bilčovske občine. Rajnemu gredo velike zasluge za današnje dobro stanje občine. Bil je priljubljen občan in občinski odbornik. Svojo najstarejšo hčerko Štefko, ki danes poučuje v Bilčovsu, je dal študirati na Slovenski gimnaziji v Celovcu.

Rajnega Lovrenca Schauniga je pokopal njegov bratranec, dvorni svetnik dr. Pavle Zablatnik, ob asistenci gospoda Rudolfa Safrana ter domačega župnika Kassla.

Družini, hčerkam in sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

ŽITARA VAS

Komaj 14 dni prej pa smo pospremili na njivo večnega počitka Leopolda Županca. Pokojnik izhaja iz Obirskega na Piskernikovi domačiji. V žitrajski občini si je postavil lep družinski dom, v katerem je vladal duh domačnosti.

Pogrebne obrede je opravil domači župnik g. Nagele, ki je opisal njegovo delovno potovanje skozi to zemsko dolino. Moški zbor SPD „Trta" pa je zapel žalostinke na domu in ob grobu.

Žalujoči ženi in hčeri z družino izrekamo po tej poti naše sožalje.

Gospodinjska šola vabi

Na gospodinjski šoli v Št. Rupertu pri Velikovcu se začne pouk v začetku oktobra in traja do konca maja naslednjega leta. Naša šola ima pravico javnosti in je izenačena vsem šolam te vrste v državi.

Vse učenke dobijo brezplačne šolske knjige, državljanke pa tudi državno podporo (Schulbeihilfe und Heimbeihilfe).

Ob koncu šole dobijo spričevala v obeh deželnih jezikih.

Gospodinjska šola je daleč poznana po vsakoletnih, lepo uspelih razstavah in prireditvah.

Imamo še nekaj prostorov, zato vabimo dekleta, da se prijavijo. Lahko se priglasite osebno ali pismeno na naslov: Vodstvo gospodinjske šole Št. Rupert, 9100 Völkermarkt, Klosterstraße 2 ali tudi telefonsko 0 42 32 - 796.

DOM v TINJAH

ROMARSKO POTOVANJE V RIM IN NEAPELJ

od sobote, 9. oktobra, do nedelje, 17. oktobra 1976

Drugi cilji: Benetke, Ravenna, Loretto, Assisi, Rim (stanujemo v Sloveniku), Neapelj, Pompej, Monte Cassino, Orvietto, Firence, Padova

Cena: šil. 2140.—

za vožnjo, poln penzion v Rimu, pol penzion med potjo, vse vstopnice in napitnine, skupinska slika.

Število je omejeno, ker se peljemo z novim 20-sedežnim Sienčnikovim omnibusom!

Prijave sprejema Dom v Tinjah, 9121 Tainach-Tinje, do 15. septembra 1976.

ROMANJE V ŠPANIJO IN LURD od 19. do 27. septembra

bo združeno z veselim potovanjem. Ker je bilo zadnjič v „Nedelji" pomotoma povedano da bo v avgustu, zato to danes izrecno popravljamo.

Ogledali si bomo znameniti samostan na Montseratu v Španiji poleg drugih zanimivosti. Lurd seveda na prvem mestu. Čas potovanja je zelo ugoden, ker ne bo vročine ne mraza in v tem času je že povsod polno sadja in grozdja.

Prijaviti se je treba **takoj** na Dušnopastirskem uradu v Celovcu ali v kapucinskem samostanu pri p. Jakobu v Celovcu. Osmega septembra moramo imeti **zadnjo prijavo.** Stalo bo 3400.— šilingov. Vozi podjetje Sienčnik. To bo gotovo eno zelo lepih potovanj!

PRIREDITVE

KONCERT OB 70-LETNICI DRUŠTVA

Prireditelj: SPD „Dobrač" na Brnci
Kraj: Kulturni dom na Brnci
Čas: Sobota, 18. septembra, ob 20. uri
Nastopajo: Moški zbor „Kranjska gora"; Moški zbor SPD „Bilka" iz Bilčovsa; Instrumentalni ansambel „Drava" s pevci iz Borovelj

ŠT. JANŽ V ROŽU

Bilo je veliko doživetje, ko so v šentjanški cerkvi zadnjo nedeljo uprizorili duhovno igro o Jezusovem trpljenju.

V nedeljo, 19. septembra 1976, bo ob 7. uri zvečer v cerkvi v Št. Janžu ponovitev

„Pasijona"

ali Gospodovega trpljenja, kot so ga prvič igrali v Škofji Loki leta 1921.

K tej duhovni predstavi iskreno vabljeni!

Krščanska kulturna zveza iz Celovca vabi na mladinsko veseloigro Miroslava Košutarja

ŠTIRJE FANTJE MUZIKANTJE

Gostuje: Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice
Režija: Boštjan Vrhovec

- petek, 1. oktobra 1976, ob 14. uri v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu

Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Rož" v Št. Jakobu v Rožu

- sobota, 2. oktobra 1976, ob 13. uri v farni dvorani v Selah

Prireditelj: Katoliško prosvetno društvo „Planina" v Selah

- nedelja, 3. oktobra 1976, ob 10.30 v farni dvorani v Železni Kapli

Prireditelj: Otroška mladina v Železni Kapli

- nedelja, 3. oktobra 1976, ob 14.30 v farni dvorani v Šmihelu pri Pliberku

Prireditelj: Katoliško prosvetno društvo v Šmihelu pri Pliberku

Na to izredno mladinsko predstavo vabimo otroke in starše!

Krščanska kulturna zveza v Celovcu prireja Cankarjevo dramo v priredbi Janeza Povšeta

MARTIN KAČUR

Gostuje: Primorsko dramsko gledališče iz Nove Gorice
Izvajajo: Iztok Jereb, Tone Šolar, Matija Turk

- petek, 1. oktobra 1976, ob 19.30 v farni dvorani v Št. Jakobu v Rožu

Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Rož" v Št. Jakobu v Rožu

- sobota, 2. oktobra 1976, ob 20. uri v farni dvorani v Škocijanu

Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Danica" v Št. Vidu v Podjuni

- nedelja, 3. oktobra 1976, ob 19.30 v farni dvorani v Pliberku

Prireditelj: Farna mladina v Pliberku

Prisrčno vabljeni!

KRAVJI BAL

Prireditelj: SPD „Jepa", Loče ob Baškem jezeru
Kraj: Bohinj
Čas: nedelja, 19. septembra 1976
Odhod: ob 8. uri zjutraj iz Loč
Prijave: Jožko Wrolich, tel.: 0 42 54 - 21 42

Enajstič „Draga“ na Opčinah

Z resolucijo proti preštevanju slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji so se končali letošnji študijski dnevi „Draga 76“ dne 4. in 5. septembra v Opčinah pri Trstu. Študijske dneve „Draga“ prireja vsako leto Društvo slovenskih izobražencev v Trstu.

Prvi dan se je začel s komemoracijo prof. J. Peterlina, pobudnika študijskih dni. Sergej Pahor je imel tudi priložnost pozdraviti v polni dvorani Finžgarjevega doma na Opčinah vrsto častnih gostov, med njimi podpredsednika deželnega odbora Stopperja ter občinskega odbornika Lonzarja. Narodni svet koroških Slovencev je zastopal osrednji tajnik Filip Warasch.

Sobotno predavanje je imelo naslov: „Marksizem in svoboda“. Podal ga je Franček Križnik. Predavatelj je slušatelj na teološki fakulteti v Münchnu in piše iz tega področja doktorsko razpravo. Predavanje je bilo na visoki akademski ravni, toda za preprostega razumnika, ki se sam ne ukvarja s to problematiko, je bilo skorajda pretežko. V predavanju je s filozofskega stališča orisal Marxovo pojmovanje svobode. Bilo je nejasno, oziroma dvoumno, ker si ga ni nikoli izkristaliziral in ni kazal niti pravega zanimanja za to, če se ni temu problemu niti nalašč izognil, je v bistvu povedal predavatelj. Odtod pojav, da nimamo enega marksizma, ampak mnogo marksizmov, ki imajo različen odnos do svobode, čeprav se vsi sklicujejo na Marxa.

Naslednji dan je kot prvi predaval urednik „Katoliškega glasa“ dr. Kazimir Humar o „Dilemah svobodnega tiska“. V bistvu je orisal nastanek „Katoliškega glasa“ in njegove težave. Glede kakega monopola nad resnico je ugotovil, da takega monopola nima nihče. Je pa razlika med poročili, ki si prizadevajo biti stvarna in takimi, ki so zavestno pomanjkljiva, predrugačena ali pretvorjena.

Popoldne je predaval pisatelj Boris Pahor. Naslov njegovega predavanja je bil: „Kette, Cankar, Kosovel“. Osvetlil je njihove like z nove strani in jih prikazal v nasprotju s tistim, kar navadno beremo o njih, kot močne osebnosti, ki so imele konkretne predstave o „slovenstvu“ ter se niso izgubljale v abstraktni literarni sferi. V predavanju je bil predavatelj polemičen do vseh, ki ne branijo dovolj odločno slovenske narodne samobitnosti.

Na koncu se je v posegu v diskusijo dotaknil Filip Warasch trenutnega položaja koroških Slovencev. Ugotovil je, da bodo koroški Slovenci bojkotirali načrtovano preštevanje manjšine. Podobno kot Warasch se je izpovedal proti ljudskemu štetju posebne vrste tudi šolski inšpektor dr. Valentin Inzko. Podrobno se je bavil z vzgojo mladine na Koroškem in ugotovil, da imajo koroški Nemci zgrešene pojme o utemeljenosti zahtev koroških Slovencev. Te napačne pojme pa je ustvarila vzgoja nemške mladine v šolah. Slovenci naj bi sploh ne imeli zgodovine, še manj pa prihodnosti.

Letni jarmak v Pliberku

Pliberški jarmak je bil letos od 4. do 6. septembra. Bil je že 583 krat zaporedoma. Od nekdanjega živinskega in kmečkega sejma se je v novejšem času spremenil v zabavni in potrošniški sejem.

Kakor vsako leto, je občina delala tudi letos veliko reklamo zanj v časopisih, radiu in s plakati. Naročili so dve vrsti plakatov, nemške in slovenske. Nemške so nalepili v Avstriji, slovenske pa so nesli čez državno mejo v Slovenijo in prosili, da bi jih občine na slovenskem Koroškem nalepile na razglasnih deskah.

Dokler so bili odnosi med državama dobri, so jugoslovanske občine prošnji ustregle. Njih zastopniki so se tudi uradno udeležili otvoritve sejma. Sejem je potem obiskovalo več tisoč občanov iz Mežiške in Mislinjske doline. Ko pa so na Koroškem leta 1972 potrgali vse dvojezične table, so postali Jugoslovani manj zaupljivi. Posebno, ko so izvedeli, da je občinski odbor v Pliberku odklonil predlog slovenske frakcije, da naj se poleg nemških, nalepijo po naših vaseh tudi slovenski plakati. Takrat so dejali: „Če naši manjšini na Koroškem ne privoščite nekaj slovenskih plakatov, jih še nam v Slovenijo ni treba nositi.“ Uradno zastopstvo k otvoritvi v Pliberku ni prišlo več in tudi obiskovalcev je bilo vedno manj.

Zato je letos občinski tržni odbor le sklenil, da se sme v občini Pliberk izobesiti po vaseh **tudi 20 slovenskih lepakov** z vabilom na sejem na travniku. Spet je pliberška občina zaprosila jugoslovanske obmejne občine, da bi plakate tamkaj nabili in se sejma udeležili.

Ponekod so plakate morda nabili, vendar je bila udeležba z onstran meje kaj majhna. Lani je prekoračilo mejo 1400 vozil, letos pa le 200. Tudi uradnega zastopstva k otvoritvi ni bilo.

Vse to zaradi nameravanega preštevanja Slovencev v Avstriji. Če vsi delavci v jugoslovanskih obratih proti tej nameri protestirajo, potem njihovi zastopniki ne morejo prihajati na otvoritev sejma v državo, ki trmasto vztraja pri tej krivični nameri.

Vreme je bilo ves predteden skrajno slabo in skrb podjetnikov velika. Za jarmak sam se je pa zboljšalo in nato držalo skoz. Na razmehčana travniška tla so natrosili debelo žaganja, ki je blato posušilo. Tako so se dobro odrezale vse ute z godbo in tudi kramarji so naredili dobro kupčijo. Na račun je prišla tudi mladina pri ujčkah in vrtiljakih.

Dobro se je odrezala tudi „Slovenska uta“ od Slovenskega prosvetnega društva Edinost v Pliberku. Imela je za godce „Vesele planšarje“, ki so s svojo dobro muziko vlekli, tako da so bile mize vedno zasedene. Mladi prosvetarji so stregli, predsednik z odborom pa je vodil organizacijo. Letos je prihajalo v to uto tudi dosti nemško govorečih, saj pesem in melodija zbližujeta. Prosvetarjem je treba k požrtvovalnosti in uspehu čestitati. Tudi to je novodoben način širjenja slovenske kulture in pridobivanja prijateljev v večinskem narodu, da si na jarmaku prisoten.

M. K. Črčej

Vloga časnikarstva v kulturni izmenjavi

Letošnji „Profili“ v Št. Vidu ob Glini so obravnavali temo pod geslom „Vloga publicistike v kulturni izmenjavi“. 35 udeležencev (novinarji, pisatelji, prevajalci) iz desetih držav je prišlo v vojvodsko mesto, da bi diskutirali o tem problemu. Izkazalo se je, da je laže govoriti abstraktno kot konkretno.

Predlogi bi morali imeti drugačne konkretne izsledke. Lahko bi rekli, da nobeden od prisotnih vodij kulturnih institucij ni spodbudil, kako si konkretno zamišlja kulturno izmenjavo. Simpozij, ki je bil kljub temu uspešen, ker je omogočil plodne stike med kulturniki, je organiziral z veliko vnemo koroški pisatelj prof. Lorenz Mack.

Po pozdravu kulturnega referenta Herberta Meckla je govoril deželni svetnik Rudolf Gallob kot namestnik deželnega glavarja in napovedal, da hoče Koroška sama slovenski manjšinski problem internacionalizirati. Dunajski dnevnik „Die Presse“ (7. 9. 1976) komentira: „Publicisti sploh niso (javno) debatirali slovenskega manjšinskega vprašanja, Avstrijci iz previdnosti, inozemci menda iz obzirnosti napram gostitelju.“ Potem je govoril poslanec nemške zvezne skupščine in predsednik komisije za zunanjo kulturno politiko dr. Schulze-Vorberg o „Partnerstvu med narodi in državami preko kulturne zunanje politike“. Pri tem se je sklicval na poročilo, ki vsebuje 130 priporočil. V tem zahtevajo med drugim: „Kulturna zunanja politika mora slediti principu partnerstva, ne sme prikazovati samo svoje strani, temveč mora služiti izmenjavi in srečanju kultur.“ Potem sta se sestavili dve delovni skupini, namesto treh predvidenih. Ker je imela delovna skupina „Radio in televizija“ premalo udeležencev, se je združila s skupino „Revije, dnevniki, magacini“. V drugi delovni skupini so bili pisatelji, prevajalci in založniki. Obe skupini sta izdelali vsaka zase memorandum, o katerem so naslednji dan javno diskutirali. Popoldne so odprli razstavo „Beseda v službi evropskega sporazumevanja (knjige, časopisi, magazini, dnevniki in lepaki); zvečer pa so prav tam brali.

Srbski pisatelj Radomir Smiljanić iz Beograda je bral iz svojega romana „Neko je oklevetao Hegela („Nekdo je obrekoval Hegla“), ki je izšel v nemškem prevodu Heinza Neubacherja leta 1975 pri založbi „Deutsche Verlagsanstalt“ v Stuttgartu v seriji „dva international — Der neue Roman“. Znani nemški dnevnik „Die Welt“ slavi njegov „hudomušni roman“ kot jugoslovanskega „Don Kihota“.

Smiljanić je za odlomke iz svoje knjige dobil dvakrat literarno nagrado za kratko prozo mesta Arnsberg/Neheim-Hüsten. Mladi Madžar Gyula Kurucz je bral pripovedko, ki močno spominja na Kafko. Anatol E. Baconsky, ki je dobil romunsko državno nagrado za književnost, je bral „Pesmi in protipesmi“ v prevodu Maxa D. Peyfussa. Besedila so nastala v Berlinu, ko je bil avtor gost berlinskega programa za umetnike 1972, in so izšli v prevodu v reviji „Kontinent“ (zv. 2, 1974). Nazadnje smo slišali Avstrijca Györgya Sebestyena, izdajatelja magazina za evropsko sodelovanje „Pan-

(Nadaljevanje na 8. strani)

GRUPA JUNIJ V CELOVCU

Grupa Junij iz Ljubljane razstavlja v celovški Galerie Hildebrand. Občinstvu so se s svojimi deli predstavili Stane Jagodič, Alan Sundberg, Peter Vernik, Herald Drausbaher, Enyer Kaljanac, Vlasta Zabransky, Viktor Gojkovič, Kazuo Kitajima in Boštjan Putrih. Razstava bo odprta do 25. septembra.

MIKLAVČEVO

Za 30-letno službo v občinski upravi je žitrajska občina dne 10. julija počastila vodjo občinskega urada g. Vilija Tonitza ter tajnika Blaža Wicherja za njuno marljivost ter vestno službovanje v občini. Zato jima je občina darovala primerna spominska darila. V imenu slovenskega zastopstva v občinskem predstojništvu jima je čestital Jože Golavčnik. Nadalje jima je slovenski zastopnik zaželel, da bi oba tudi v prihodnje kakor tudi njuni nasledniki, upoštevali želje in govorico slovenskih občanov.

Gallusovi pevci v Istri

Zadnje dni v avgustu in prve septembrske dni se je del koroškega zbora „Jakob Petelin-Gallus“ privoščil kratek dopust na istrski obali.

Pevke in pevci so se odpeljali z udobnim Sienčnikovim avtobusom. Svojo vožnjo so prekinili v bližini Portoroža (v Luciji), kjer so južinali. Približno ob dveh popoldne so bili na zaželenem cilju — v Punti. Punta je večje počitniško naselje, kjer so se porazdelili v posamezne hotele. Od Punte proti Savudriji je zelo lepa obala, zlasti jim je ugajalo naselje Katoro. Po prijetnih večerih so si pevci in pevke ogledali tudi nekaj zabavnih središč, kot n. pr. Mon Plaiser, ki je zidan v zelo sodobnem arhitektonskem slogu in se prav lepo prilega južnemu okolju oziroma morski pokrajini.

Toda Gallusov pevski zbor se ni samo zabaval in poležaval na morskih plažah, temveč je tudi pridno pel in se vadil za prihodnje nastope. Tako se je zbor naučil nekaj novih pesmi za novo ploščo, ki jo nameravajo izdati še v teku tega leta.

V okolici Umaga je bil slučajno tudi predsednik Hrvaškega kulturnega društva dr. Ivo Müller. Ko je zvedel, da je tudi Gallus v Istri, v njegovi bližini, so se zmenili za skupen družabni večer v „Triglavu“. Prav lep je bil tisti večer s predstavnikom gradiščanskih Hrvatov; bilo je zdravic, prepevali so neprenehoma, kaplan Tratar pa jih je zabaval s svojimi pristnimi šalami. Skoraj prehitro jim je minil prelepi teden dopusta. Preostane jim le še edina želja, da bi se res vsi pevci in pevke zavedali skupnosti, ki je tako potrebna za umetniško napredovanje zbora. Naj bi se trdno držali pregovora: „V slogi je moč!“

Obiščite galerijo Wernerja Berga!

Ivan Virnik:

(1. nadaljevanje)

Kulturni pomen čitalništva za Slovence

Razveseljivo je spoznanje, da je čitalniško gibanje šestdesetih let minulega stoletja združevalo vsa kulturna prizadevanja naprednih Slovencev in s svojimi prireditvami pritegnilo k sodelovanju vrsto znanih kulturnih delavcev, ki so se po svojih močeh trudili zadovoljiti čitalniške potrebe in okuse. Pa vendar te potrebe niso bile kdove kako zahtevne, predvsem po svoji kvaliteti, saj so zadoščale povprečnemu okusu tedanje trško-malomeščanske družbe. Gregor Kocjan sodi, da je pri tej čitalniški dejavnosti važno predvsem dvoje, in sicer glasba in dramatika. Zato se šele danes, umljivo v precej nejasnih obrisih zavedamo, kakšno vlogo je odigrala čitalniška pesem v prebujanju narodnih čustev s svojo domoljubno vsebino in patetično, a vendar mehko, za vsakogar sprejemljivo ljudsko melodiko. Slovenski glasbeniki tistega časa, med njimi v prvi vrsti Fleišman, Benjamin Ipavec, Miroslav Vilhar in drugi so se na moč prizadevali za dvig kvalitetne ravni čitalniške vokalne in instrumentalne glasbe, vendar pomeni, kakor je v Zgodovini glasbe zapisal skladatelj Vilko Ukmar, „korak dalje v razvoju slovenske glasbe“. Pravzaprav pa so bile ravno čitalnice tiste, ki so glasbeno izobraževale naše ljudi in jim dajale osnovo in veselje za sprejemanje višjih glasbenih kvalitet. In ravno iz takratnih čitalnic se je pozneje osamosvojila marsikatera glasbena institucija na Slovenskem, ki v sodobnejši obliki deluje še danes, kot je to primer z Glasbeno matico v Ljubljani.

Kaj pa dramatika v okviru čitalniškega delovanja? Čitalnice so v svojih „besedah“ prirejale igre, običajno eno- ali dvodejanke, veselega značaja in z večjo ali manjšo nacionalno tendenco. Seveda ne gre pri tem prezreti dejstva, da so se slovenske gledališke predstave prirejale že pred šestdesetimi leti minulega stoletja, toda šele s čitalnicami se začenja doba sistematičnega organiziranja gledaliških predstav in sploh gojitev te umetniške zvrsti. Potemtakem so bile čitalnice zibelke dramatičnega in gledališkega udejstvovanja Slovencev in prav iz njih so se po čitalniškem gibanju v prenekaterem slovenskem kraju pozneje razvila diletantska gledališča kot predhodniki poznejših poklicnih gledaliških hiš. Tako se je iz ljubljanske čitalnice rodilo 1867 Dramatično društvo, ki je z velikimi uspehi nadaljevalo začeto delo in gradilo svoje delo na čitalniških tradicijah. In ne samo te, temveč tudi druge kulturne ustanove, ki so nastale po 60 letih, kot so na primer Slovenska matica, so v najtesnejši povezavi s čitalnicami. Kot piše v Velikem pismu 1935 Janez Žigon, je bila prvotno organizacija Slovenske matice, ki je pred leti proslavljala že 110-letnico svojega delovanja, zamišljena po tujih zgledih, celo le kot nekak fond v okviru ljubljanske čitalnice.

Čitalniško življenje šestdesetih let minulega stoletja so z vsemi močmi podpirali staroslovenci in mladoslovenci, glavni pobudniki pa so bili vendarle staroslovenci, ki so na čitalniško gibanje gledali z mnogo manj kritičnimi očmi kot mlajša generacija takratnih slovenskih intelektualcev. Zato se ne moremo čuditi, če je dr. Bleiweis našel v svojih Novicah za čitalniške podvige zgolj laskave in nadvse pohvalne besede, ne da bi pri tem sploh omenjal njihovih slabih strani, ki jih je bilo bržčas prav toliko kot dobrih.

(Dalje prihodnjič)

M. KUMER-ČRČEJ:

Spomini iz Sovjetske zveze

Ta ali oni bralec našega lista bo vprašal, zakaj pišemo še enkrat o potovanju v Sovjetsko zvezo, ko pa smo o tem že itak pisali v prejšnji številki. No, pa naj razložimo, zakaj smo se odločili, da še enkrat pišemo o tem, tokrat izpod peresa našega znanega ljudskega pisca Mirka Kumra, pd. Črčeja. Kumer je imel namreč v celovškem radiu daljše predavanje o tem potovanju. Ker pa zaradi dela na polju mnogo naših ljudi njegovih oddaj ni slišalo, so ga bralci Našega tednika prosili, da bi ta sestavek objavil tudi v našem listu. Sestavek je izredno zanimiv, tako da bodo naši bralci lahko zadovoljni z njim. (Op. ured.)

Dom prosvete v Tinjah je vabil na potovanje v Sovjetsko zvezo. Odzvalo se nas je 27 potnikov-Slovencev. Priskrbeli so nam potne liste, naročili letalske vozovnice ter nas pred odhodom povabili na skupno posvetovanje v Tinje. Tam so nas izvedenci s pomočjo filma seznanili z vsem, da bi bilo potovanje čim prijetnejše.

Dodelili so nam domačega vodiča mag. teol. J. Merkača. Dne 17. julija nas je avtopodjetje Sienčnik prepeljalo na dunajsko letališče Schwechat. Vstopili smo v letalo sovjetske družbe Aeroflot in ob 12.30 odleteli preko Kieva v Moskvo.

Spremljala sta nas dva lepo oblečena letalca in pa visokorasla, resna strežnica. Kmalu po odhodu so nam postregli z bonboni, nekaj pozneje z osvežilnim napitkom, mineralno vodo ali pa limonado. Ženska je govorila z nami po zvočniku v ruskem jeziku, žal prehitro, da je nismo razumeli in pa v angleščini, ki jo večina tudi ni razumela. Letalo je sprejelo 68 potnikov. Letelo je 10.000 m visoko nad oblaki, ki so preko Ogrske zakrivali pogled na zemljo. Šele za Karpati so se oblaki pretrgali in smo mogli opazovati rusko zemljo kot na katastrski mapi naslikano. Poleg zorečih njiv žita je bilo mnogo zelenih logov in travnikov, proti Moskvi pa tudi veliko jezer, rek in vode.

Med poletom so nam še postregli z mrzlim izdatnim kosilom in nas napojili s čajem brez ruma. Nato so nam razdelili še nemške in angleške časopise, vendar ni bilo dosti časa brati, saj je začelo letalo spet padati. Še malo in že smo pristali na moskovskem letališču Šeremetovo.

Vse formalnosti so bile hitro opravljene, zataknilo se je le pri pregledovanju prtljage, ki so jo vozili ločeno od nas. Večkrat smo spraševali delavce, kje je naša prtljaga, a so nas tolažili, da je treba samo malo počakati. Prav tako so nam pogostokrat govorili v vojnem ujetništvu. Po skoro triurnem čakanju smo izpolnili vse carinske pogoje, dobili kovčke in se z avtobusi odpeljali v prestolnico Moskvo. Vodile so nas prijazne nemško govoreče vodnice. Med vožnjo so nam po zvočniku razlagale zanimivosti zgradb ob straneh široke avtoceste-šašije, ki pelje v prestolnico. Le redke so bile ob njej še lesene izbuške iz brun. Nadomeščale so jih številne stolpnice, večinoma deset-nadstropne, ki so po zadnji vojni nastale ob robu velemesta.

Povsod je bilo videti veliko napredka in novih hiš.

Po izdatni večerji v restavraciji Peking so nas odpeljali v Centralno gostinico na ulici Gorkega, kjer smo dobili čedne sobe.

Kmalu smo tudi izvedeli, kje bo v nedeljo božja služba. Naročili smo zjutraj taksije in se hoteli udeležiti maše.

12 oseb so taksiji drugi dan res zapeljali na malo Lubijanko, na plošod Deržinskogo, kjer je stala lepa katoliška cerkev. Na zunanji strani je imela vzidano spominsko tablo, da je bila postavljena leta 1830 in da jo zdaj vzdržuje država. Duhovnika trenutno ni bilo pri cerkvi. Odpeljal se je na dopust. Nadomestoval ga je administrator, ki je pripravil oltar za besedno bogoslužje, ki naj bi bilo ob osmih. Pol ure prej pa smo mi lahko opravili našo pobožnost. Janko Merkač nam je napravil kratek slovenski nagovor o težkih pogojih Cerkve v Moskvi in o požrtvovalni vernosti njenih vernikov. Dobil je v zakristiji nemško knjigo evangelijev in nam prebral iz listov sv. Pavla. Nato smo glasno zmolili vero v slovenskem jeziku in nato še očenaš.

(Dalje prihodnjič)

Ljubezen

Pisali smo: Kaj bom, ko bom velik?

Tonček je zadnji oddal zvezek. Nasmehnil se je z drobnimi nagajivimi očmi in zardel. Gledala sem v njegove razmetane, okorne črke, stlačene po vseh robovih, kot bi hotele uiti; stavki so bili polni napak, a v njih je bilo vedno nekaj lepega — hrepeneč izliv.

Brala sem. Že prvi stavek me je pritegnil. Nisem mogla verjeti, da je vse to spravil v zvezek, vso to lepoto in hrepenenje, ki je raslo nekje globoko v njem in hotelo živeti . . .

— Preoral bom vse naše njive, posejal bom pšenico, da bo doma dovolj kruha. Mama pravi, da je poletna njiva s pšenico vsa zlata. Ko bom velik, bom močan. Potok, ki teče po našem travniku, bom prestavil. Ne bo se več razlival. Krme bo potem dovolj; letos je pa ni. Zato smo morali Lisko prodati. Uboga Liska! Žalostno je gledala; kar ni mogla čez prag. Skoraj bi zajokal, pa me je bilo sram. Le kaj bi si ata mislil? Ata vedno pravi, da pravi kmet ne zna jokati. Jaz bom pa kmet, ko bom velik. Že kar vidim, kako bo. Njive kot rože, pravi ata. Pa velika hiša pa veliko strojev. Hlev poln živine.

Toče me je pa malo strah. Letos nam je oklestila polje. Ko bom kmet, jo bomo znali že pregnati. Pa še sonce bi rad pripravil, da bi sijalo na moje njive le takrat, ko bo to treba. Vem, da me čaka mnogo dela. Pa naš ata pravi, da mora imeti kmet močne roke, zdravo pamet in široko srce.

Pa roke pogledam: močne so. Pamet, no, nekaj je je že. Pa bo že še prišla. Pa srce? Mama pravi, da je v njem ljubezen do zemlje, do živali, do sonca, do vsega . . . No, rad imam pa vse. Jaz bom kmet s širokim in največjim srcem . . .

Da, Tonček! Potreboval boš široko in veliko srce, da bo v njem dovolj prostora za vso ljubezen do vsakega koščka zemlje in da ta ljubezen ne bo izgorela . . . A. Z.

MIHAILO RAŽNATOVIČ:

Baraka na vogalu

Majhna lesena baraka je revno životarila na uličnem vogalu, neugledna in osamljena, medtem ko so se nad njo dvigali zidarski odri in mračne stene nove stavbe, katere ostri robovi so se komaj oblikovali.

Ulica se je raztegovala v neskončnost, smolnata in enolična, na vogalu, kjer se je dvigovala stavba, pa se je vedno sestajala skupina dečkov iz sosednjih hiš, iz tistih posivelih blokov brez dvorišč, ki niso imeli drugega izhoda kot pločnik.

S praznega prostora, kjer je zdaj nastajala nova zgradba, so jih prepodila dvigala, vrtalni stroji in ropotija, ki spremlja vsako večje delo. Tja niso mogli več, na deščici nad ograjo je bilo opozorilo: nezaposlenim vstop prepovedan. Tu so najprej postavili barako, potem so razorali drobovino travnatega področja, v globini pa so v betonski kaši izginjale jeklene žice, da so lahko pričeli rasti stebri in zidovi. Ves dan se je na gradbišču zadrževalo mnogo delavcev, dokler je trajal posel, so oglušujoče brneli stroji, zvečer pa je nastala tišina, prenehal je hrušč in odri so postali prazni.

Ko so zaslišali rahle pridušene zvoke, so otroci prenehali skakati in tekati po ulici. Sedli so na rob pločnika na drugi strani in od tam nepremično poslušali mehke in raztegnjene tone, ki so napolnjeval barako in se kot vrabci razpršili čez ulico in strehe.

Njeni zvoki so nosili s seboj sončne strani travnatih predelov, tisti posebni vonj zelenih poljan in gozdov, nekaj tako oddaljenega in nasprotujočega vsemu, kar je bilo mogoče tukaj videti. Zvoki so zadrževali otroke stisnjene na pločniku, tihe in poštene, kakor da bi delali samo v sanjah. Toda kakor hitro so bile te sanje prekinjene, brž ko so prišli k zavesti, so pričeli iskati po ulici kamenje in ga metati v barako in ograjo. Tu pa se je prikazal človek, ves izčrpan, malo pohabljen, in ko je stopil pred vrata, je zavpil nad otroki:

„Gremo, otroci, odidite domov . . . Gremo, postopači, ne kličite vraga."

Po večerih so se tako klatili po ulici. On, sključen in šepav, pa je hitel za njimi, mahal z rokami in vpil: „Otroci, dajmo, niti dom niti ulica nimata ničesar od vas," oni, razigrani in lahki, pa so bežali pred njim in ga zbadali: „Ej, striček, igraj nam še, igraj . . ."

Resnično ga je bilo prijetno poslušati, kadar je igral.

Sedel je na manjši postelji v baraki, krajšo nogo je položil čez daljšo in zavit v odejo igral na majhen instrument, ves umazan od uporabe in znoja. Takrat ni videl nikogar in ni slišal ničesar. Predajal se je melodiji, daljavam, ki jih je privabljal. Glasba mu je prinesla dih prostranega rojstnega kraja, tistega toplega in bolestnega, ki leži na našem jugu. Od tam je bil prišel s skupino svojih rojakov, marljivih dninarjev, ki spomladi odidejo v mesto, da bi si poiskali delo, na jesen se pa zopet vrnejo. Ker se je naselil v leseni baraki na vogalu le za to pomlad in poletje, je odšel s prvim jesenskim dežjem, ko so zaključili glavna dela na novi stavbi in ko so barako na vogalu podrli. Do takrat se je bil zadosti naigral in natekal za otroki. S seboj je odnesel vse obračune z njimi, tudi tistega najneprijetnejšega ali najprijetnejšega — kakor se pač vzame.

Tistega večera so vsi, kolikor jih je bilo, vstali s pločnika in s kamenjem navalili na vrata barake, v kateri se je on predajal tonom pastirske pesmi. Vsi

(Dalje na 7. strani)

TRI ŽELJE

Novinar je obiskal dolenjskega kmeta in ga prosil, naj mu izrazi tri svoje največje želje. Kmet nekoliko pomisli in pravi:

»Želim, da bi bilo letos grozdje tako sladko kot so sladke besede moje žene, kadar potrebuje novo obleko. Rad bi imel toliko rok za delo, skozi kolikor rok bodo šli moji pridelki, preden jih bo dobil potrošnik. Končno želim, da me boste v Ljubljani v Daj-damu pogostili s takim pristnim vinom, kakršnega sedaj pijeva.«

PODRAŽITEV

Mož je bral časopis in nenadoma vstal, tekal po kuhinji in naposled še okrog hiše. Žena ga začudeno gleda in vpraša: »Kaj ti je?«

»Bencin se bo podražil, sem čital. Zato se učim hitro hoditi.«

IVAN CANKAR: **20**

Na klancu

Prišla sta do cerkve, visoke stopnice so vodile do velikih vrat. Temno je bilo v cerkvi in slovesno, tako da sta si komaj upala dalje. Stare ženske so sedele v klopeh, nekatere so molile poluglasno in so zdihovale; na stranskem oltarju so gorele sveče; star duhovnik, sključen in plešast, je daroval mašo, ministrant je stopal tiho po preprogi, v dolgi vrsti so klečale ženske pred oltarjem . . . Ko sta šla iz cerkve, je vrgla mati krajcar v puščico. Prekrižala sta se z blagoslovljeno vodo in sta nastopila pota po mestu. Vse polno ljudi je bilo povsod, vozovi so ropotali mimo, večni semenj.

Do večera sta vse opravila; vpisali so Lojzeta v šolo, pri gospodu sta bila, ki je obljubil, da bo dajal Lojzetu marke za kosilo in tudi stanovanje sta našla v Florijanskih ulicah, nasproti majhne cerkve, ki je bila podobna samotni podružnici na notranjskem holmu. V hišo se je šlo po široki veži in preko dvorišča, po stopnicah in potem po dolgem mostovžu, ki je visel ob zidu vseokoli dvorišča in se je stresal, če je človek trdo stopal.

Gospodinja je bila póstarna, velika in debela ženska; otrok ni imela, pravila je, da ji je mož umrl in solze so ji prišle v oči, tako da se je Francki zelo zasmilila. Stanovanje je bilo prostorno, — dvoje velikih, lepo opremljenih izb z mnogoštevilnimi posteljami, ki so se vrstile ob steni kakor v bolnišnici. Pet študentov je že prišlo, Lojze je bil šesti in gospa je pričakovala še dveh. Nekateri so stanovali že prejšnje leto, večji so bili in razposajeni. Gospa je položila Lojzetu roko na ramo, tudi pogladila ga je malo po laseh, izpraševala ga je prijazno in se je ljubeznivo smehljala. Zadaj pri oknu so se fantje rvali in smejali — obrnila se je živahno in obraz se ji je čisto izpremenil, osoren je bil in neusmiljen. „Lumpje, ali boste mirni!" — Lojze se je prestrašil njenega obraza, mati ga ni videla.

„Izročim ga vam, prijazni bodite z njim, ker ni hudoben, in glejte nanj!"

Tako se je mati poslovila in Lojze jo je spremljal po dolgih ulicah proti kolodvoru. Kakor da bi bilo sonce omračilo, kakor da bi bila legla megla na mesto in zakrila vso lepoto, tako težko je bilo obema pri srcu. Mati je držala Lojzeta za roko in hodila sta počasi, nič nista govorila . . .

Ko se je poslovil Lojze od matere, je hodil po mestu do večera, pohajkoval je od ulic do ulic, ogledoval je hiše in prodajalniške izložbe, kjer je bilo toliko lepih reči, ki jih ni videl še nikoli. V veži je prodajala ženska piškote in bonbone, kupil je piškotov in je jedel. Srečaval je mnogo otrok, ki so hodili z materami ali v družbi veselih tovarišev in ki so bili najbrž tudi prišli od daleč kakor on. Minevalo je tisto sladko veselje, ki ga je bilo srce polno, ko se je napravljal od doma in ko se je vozil proti Ljubljani. Sam je bil in bal se je; tuji ljudje povsod, ulice vsekrižem, brez konca, velike hiše, ki so gledale neprijazno, kakor da bi se hotele zgruditi nanj.

Utrujen je bil, ko se je vrnil domov; izpraševal je in komaj je našel hišo; zdela se mu je čisto drugačna, bolj majhna in bolj umazana, in ne spoznal bi je, ko bi ne videl cerkve podružnice nasproti.

„Kod si pa hodil? Ali boš tako začel? — Ne reče nič in gre in ga ni do noči! Lep študent bo iz tebe!"

Tako ga je gospodinja pozdravila in se je okrenila in je šla v kuhinjo. Rdeča je bila in debela, govorila je s kričečim glasom in Lojze se je stresel, kadar je stopila nenadoma v izbo.

Preden so šli spat, so molili rožni venec; Lojze je bil truden, dremalo se mu je, ko je klečal pred stolom in se naslanjal s komolci nanj. Počasi je klonila glava na roke, na oči so legale težke trepalnice.

„Ali boš molil?" je zakričalo sredi molitve.

Lojze se je zdrznil in je zapazil strahoma, da je v tuji izbi.

Pri mizi je klečala gospodinja, zato da je videla po vsej sobi; naokoli ob postelji in pred stoli so klečali študentje in so molili z zaspanim pojočim glasom. Večji študent, ki je bil že bolj domač, je skrival med komolci knjigo in je bral — mrmral je vmes nerazumljive besede, zato da je slišala gospodinja njegov glas. Lojze ga je opazil, zagledal se je vanj in ko je gledal, se mu je nenadoma spet zmedlo, umolknil je in zdelo se mu je, da kleči doma z materjo, da sta ravnokar odmolila večerno molitev in da molita zdaj še natihem, tiste molitve, ki jih moli človek samo s srcem in jih ne sme slišati človeško uho. Dovršil je, vstati je mislil — ko se je zganil, se je vse zamajalo in ugledal je tujo izbo, tuje ljudi. Vsi so bili neprijazni, surovi, hudobni.

„Kam sem zašel, o Bog?" si je mislil Lojze in groza ga je izpreletela. — „Kam sem zašel? Kje so mati, zakaj so me ostavili tako samega?" Solze so pričele kapati na roke.

„Kaj pa se cmeriš ti tam?" je zakričalo rezko iz zaspane molitve. Glave so se vzdignile, vsi so se ozrli radovedno na Lojzeta. Slaboten in čemeren fant, ki je bil tudi prišel šele prejšnji dan, je zajokal, ko je videl, da joka Lojze.

Molitev je bila pri kraju in napravljali so se spat. Lojze je legel, odel se je do ust in je zatisnil oči. Gospodinja je ugasnila luč.

Ali v temi, v tišini mu je legla teža s trepalnic, je izginila utrujenost in zavedel se je jasno, kam je bil prišel, da je sam, daleč od doma in da je neizmerna razdalja med njim in med materjo, da je za hribi, na koncu sveta tista tiha izba, kjer je tako prijetno spal. Stisnilo ga je za grlo, zaihtel je.

RADIO CELOVEC
SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 19. 9.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 20. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Iz popotne torbe: izlet v Moskvo in Leningrad — 3. (M. Kumer-Črčej).

TOREK, 21. 9.: 9.30 Land an der Drau — Dežela ob Dravi. — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 22. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Domači pregovori in reki.

ČETREK, 23. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik. Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

PETEK, 24. 9.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Narava poje v poeziji: Jesen v slovenskem pesništvu.

SOBOTA, 25. 9.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

TV AVSTRIJA

1. PROGRAM

NEDELJA, 19. 9.: 15.30 Oče, mati in devet otrok; družinski doživljaji — 17.00 Toby in Tobija — 17.30 Čebelica Maja — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 ORF išče talente — 19.00 Avstrija v sliki — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Vmesna igra za pet rok; Peter Härtling — 21.45 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 20. 9.: 10.00 Francoščina (TV v šoli) — 10.30 Oče, mati in devet otrok (ponovitev) — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šport — 20.50 Nastop v Manhattanu — 21.35 Poročila in šport.

TOREK, 21. 9.: 9.30 Uvod v fiziko (3) — 10.00 Materija in prostor (TV v šoli) — 10.30 Privatno življenje Henrika VIII. — 18.00 Spannagl & sin; poročni dan — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Srečanje z živaljo in človekom — 20.50 Stranke: Med načrtom in opravilnikom — 21.40 Hiša na lepem prostoru: Pozna sreča — 22.25 Poročila in šport.

SREDA, 22. 9.: 9.30 Kmetijstvo danes (28) — 10.00 Tako gospodari trgovski obrat (TV v šoli) — 10.30 Komisar in vabič — 17.00 Predstava lutkovnega teatra — 18.00 Diana; zmerom ti umetniki — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Call Me Madam — gospa dela storije — 2 — 21.50 Poročila in šport.

ČETRTEK, 23. 9.: 9.30 Poštena prodaja (3) — 10.00 Kaj lahko postanem? Izdelovalec živeža in pijač — 10.30 Gospa dela storije (ponovitev) — 18.00 Rumena karavana: Združitev skupin (12) — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Upornik, ki nikoli ni bil — 21.55 Poročila in šport.

PETEK, 24. 9.: 9.30 Živeči narodni zakladi Japonske — 10.00 Vrtovi (TV v šoli) — 10.30 Moja hčerka in jaz — 18.00 Kuhinja v televiziji — 18.25 ORF danes — 18.30 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Derrick — 21.05 Vodič skozi avstrijsko ljudsko glasbo — 21.50 Klica za mrtvega — 23.50 Poročila in šport.

2. PROGRAM

NEDELJA, 19. 9.: 9.55—12.00 Mednarodne konjske dirke — 13.50 nadaljevanje — 17.15 Obzorja — 18.00 Popscope — 18.30 Plava Venus, ameriški film — 20.00 Enciklopedija — 20.15 Privatno življenje Henrika VIII. — 21.45 Portret — umetnost stoletja — 22.40 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 20. 9.: 17.30 Uvod v fiziko (3) — 18.00 Angleščina — 18.30 V kraljestvu kraljice iz Sabe — 19.30 Materija in prostor (17) — 20.00 Hiša na lepem prostoru (3) — 20.50 Prost vstop — 21.35 Čas v sliki 2 — 22.05 Penthouse.

TOREK, 21. 9.: 18.00 Angleščina — 18.30 Oddaja ZDF-ORF-SRG — 19.30 Tako gospodari trgovsko podjetje — 20.00 Komisar in vabič — 21.40 Čas v sliki 2.

SREDA, 22. 9.: 18.00 Francoščina — 18.30 Vstop prost — 19.30 Kaj lahko postanem? — 20.00 Teleobjektiv — 20.45 Laterna magika (čarobna svetilka) — 21.30 Čas v sliki 2 — 22.05 Filmi Charla Chaplina.

ČETRTEK, 23. 9.: 17.30 Živeči narodni zakladi Japonske — 18.00 Ruščina — 18.30 Raziskava morja I — 19.30 Vrtovi — 20.00 Moja hčerka in jaz — 21.30 Čas v sliki 2.

PETEK, 24. 9.: 17.30 Gospodinjstvo (3) — 18.00 Nemščina — 18.30 Akko — križarsko mesto med dobami — 19.30 Angleščina — 20.00 Oživljena preteklost — 20.45 Nova — 21.05 Trailer — 21.50 Čas v sliki 2 — 22.25 High Chaparral: Skozi pekel.

Berite in širite „nt“!

Baraka na vogalu

(Nadaljevanje s 6. strani)

so metali kamenje, tudi tisti najmanjši, ki je komaj shodil, se je prerinil do vrat, da bi vrgel kamen. Igralec je jezno poskočil in planil ven.

„Ah, otroci, hudiči,“ je kričal od jeze, „vse boste plačali!“

Spominjal je na ranjeno žival, ki se je odločila za najtežje — da bo napadla svoje preganjalce. Ko je skočil na ulico, ni bil podoben sebi. Njegove roke so bile kot krila, krajša noga se niti ni dotikala asfalta. Bilo je videti, da mu vsi ne bodo pobegnili in da bo prvi, ki se ga bodo dotaknile njegove roke, krepko občutil njihovo moč. Ni tekel, temveč skakal. Zaradi trpljenja, zaradi jeze. Po nekoliko živalskih skokih je že imel plen pred nogami. Tisti najmanjši se je v begu spotaknil in padel v prah. Tedaj se je pa zgodilo tisto, česar nihče ni mogel pričakovati: razkriljene roke so se nenadoma ovile okrog malčka in ga dvignile.

„Zakaj tudi ti, otroček, otroček, dvigaš roko nadme!“

Otrok je jokal, preplašen in s krvavimi koleni, roke zadihanega človeka so mu pa čistile prah in kri in ga odnesle v barako.

„Ne joči,“ je govoril, kot da bo sam zajokal, „stric ti bo zdaj zaigral.“

Sedel je na rob postelje in počasi segel po stari in obrabljeni piščalki.

Prihajal je k sebi in postajal tisti pravi on, oddaljen, zamaknjen v zvoke svoje piščali.

Malček se je pomiril, odstali otroci so pa boječe prihajali k vratom.

„Zakaj, otroci, mi pa ne daste miru,“ se je obrnil nanje ko jih je zagledal. „Zakaj ste metali kamenje, zakaj, povejte mi?“

Nobenega glasu ni bilo slišati. Strah jim je še zapiral usta. Vsi so molčali, le malček se je omehčal in skušal priti na prostost.

„Vzeli ste nam ledino,“ je tiho govoril, „potrgali travo in zdaj se nimamo kje...“

„A, to je,“ je zašepetal človek. „Zakaj toliko jeze zaradi nekaj travic?“

Otroci so se že oddaljili od barake, malček pa je smuknil mednje. Človek pa je ostal v baraki in strmel skozi priprta vrata. Je mogoče tam v daljavi iskal pašnike in travnike, prekrite z lepo zeleno travo? Ali pa je želel odpeljati tja otroke z ulice, te dečke, ki mu niso hoteli dati miru? Mogoče je razmišljal o pometanju kamenja, ki so ga v barako nametali otroci? Stopil je pred vrata in se zagledal v zidarske mostove. Tiho je govoril, kakor da bi se poslavljal:

„Otroci, to gradim za vas, ne zase. Za vas, otroci, da se boste lahko igrali.“

Kova Küchen

- **direktna prodaja k cenam proizvodnje**
- **tukaj načrtuje in izdeluje strokovnjak vašo kompletno kuhinjo**
- **od ponedeljka do petka odprto brez odmora od 8. do 18. ure; v sobotah od 8. do 12. ure.**

PROSTORI ZA OGLED IN RAZSTAVLJANJE V TOVARNI: PODJERBERG / ST. KATHREIN
Pošta Škofiče / Schiefling
Telefon 0 42 74 - 29 55 18

AEG

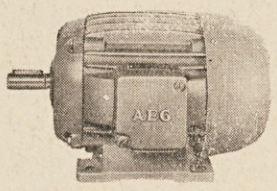

elektromotorji izredno trpežni dolgo preizkušeni

po posebno ugodnih cenah:
šil. neto brez MWSt.

1	PS	900.—
1,5	PS	1060.—
2	PS	1250.—
3	PS	1505.—
4	PS	1905.—
5,5	PS	2255.—
7,5	PS	2995.—
10	PS	3745.—

samo pri elektropodjetju

Ing. A. Schlapper

9184 ŠT. JAKOB V ROŽU
telefon 0 42 53 - 216

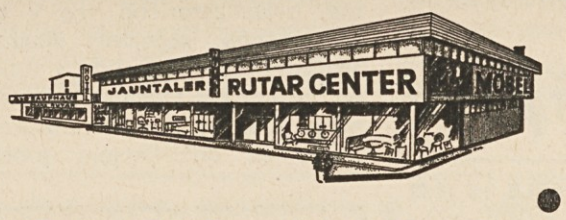

RUTAR-CENTER

- **ugodno dobavi**
- **in hitro na dom**
- **dostavi**

RUTAR CENTER, A-9141 Dobrla vas
Eberndorf, telefon 0 42 36 - 381

NAŠ TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslovu: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26, 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 84 3 58. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev. — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce št. 2, 9065 Žrelec. — Tiska: Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

„Tiho!“ se je oglasilo iz teme.

Lojze je tiščal odejo k ustim, da bi se ihtenje ne slišalo. V tišini, v mučnem polusnu, v rezki žalost, ki je grizla v srcu, so se mu misli čudno zmedle, niso več razločevale resnice od sanj... Spominjal se je očeta — šel je v tuji svet, med tuje ljudi, ki so hudobni in neusmiljeni; Bog vedi, kaj so mu naredili, Bog vedi, kje spi zdaj, sam in žalosten, v temni tuji izbi, kjer čakajo strahovi pred oknom, pred durmi, čakajo in plezajo gor, iztegajo roke, prihajajo bliže... Zdrznil se je, strepetal je — to je bil on sam, ni bil oče... strahovi čakajo in plezajo gor, prihajajo k njemu, iztegajo roke... Zakričal je, zdramil se je.

„Tiho!“

Čelo mu je bilo potno; spet je pritisnil odejo k ustim, da bi se ne slišalo ihtenje.

Spominjal se je brata; tako je bil bolehen in slaboten in krmežljav, pa je šel v tuji svet med tuje ljudi, ki so hudobni in neusmiljeni. Kaj so napravili z njim, Bog vedi — še braniti se ni mogel, vdan in slaboten, kakor je; poslušal je mirno, ko so kričali nad njim, sklonil se je in je zaprl oči in ni zinil besede, ko so ga bili s pestjo... Strepetal je, — to ni bil brat, on sam je to in hudobni ljudje, veliki, debeli in rdeči, kriče nad njim in ga bijejo s pestjo... Zakričal je in se je zdramil.

Nekaj je zaškripalo, stopilo je na tla in prišlo k postelji; Lojze si ni upal dihati, zazeblo ga je od strahu.

„Ali boš tiho, ti? Pojdeš spat na mostovž! Kaj misliš, da si sam?“

Smrdeča sapa mu je dihnila v obraz, zgrabila ga je trda roka in ga je stresla za ramo, da je zaječal.

Izpustilo ga je, postelja je spet zaškripala in vse je bilo tiho.

Obšla ga je brezupnost, kakor je ni čutil nikoli.

Vsi so šli v svet, tudi njega so spodili, in svet je hudoben, vsi bodo poginili žalostno v njem. Razkropili so jih, pognali so jih narazen, zato da ne bi videli drug drugega in da si ne bi pomagali... Samo Francka je še doma, ali tudi Francka pojde, in potem pojde mati, uboga, plaha in stara, vsa sključena pojde, opirala se bo ob palici in pojde po klancu gor, tja, kjer čakajo nanjo hudobne in trde roke...

„Mati!“

Nič se ni zgenilo; zrak je bil ves zadehel, na posteljah so sopli tovariši, gospodinja je smrčala.

Zaspal je sredi velike bolečine, leglo mu je na misli kakor kamen in je tiščalo vso noč...

VI
ŠTUDENT LOJZE

Francka se je domislila tistega dneva, ko se je poslovila na kolodvoru od Lojzeta. Vlak je hitel dalje, s čudovito brzino, kakor da bi strahoma bežal iz zakletega kraja, — travniki so švigali mimo, polje, holmi, že je bila pokrajina pusta in samotna, že se je zdelo Francki, da vidi tam od daleč, v večerni senci, klanec siromakov, kjer hodi smrt in lakota od hiše do hiše in trka na duri, pritiska na kljuko, stopa v izbe, kjer leže na tleh razcapani in suhi ljudje in pričakujejo konca s pogledi, ki so prestrašeni in željni obenem. Bežal je vlak — v neizmerni daljavi je bilo mesto in v mestu, v neznani hiši, med neznanimi ljudmi je bil otrok, sam in plah, brez človeka, ki bi ga ljubil... Morda jo je obšel takrat resnično tisti globoki strah, morda ji je ležal samo na srcu kakor nerazumljiva senca in se je zdaj domislila nanj in ga je razumela... Natanko je zdaj slišala, kaj se je glasilo tisto noč iz daljave, kaj je ječalo iz teme, ko se je ponoči prebudila in je strahoma poslušala. Zastokalo je iz teme, poklicalo jo je s plašnim in prosečim glasom. „Zakaj ste me spodili, mati? Zakaj ste me ostavili samega v neznani hiši, med neznanimi ljudmi?“ In zakričalo je, zaklicalo je pritajeno, kakor pod odejo, z glasom polnim groze: „Mati!“ —

Tako je bilo takrat in je bilo še zmerom, ječalo in prosilo je še zmerom iz daljave...

Francki so oslabele oči, od solza in od dela; nosila je naočnike, a tudi z naočniki je videla malo in ni mogla več veliko šivati; pri luči jo je skelelo, kakor da bi ji žgali oči z vročim železom. Zaslužila je samo še dvajset krajcarjev na dan; ker je šivala slabo, ji ni dajal krojač naposled nič dela več; poleti se je udinjala pri kmetih in je delala na polju, pozimi je krpala siromakom s klanca, ali to delo je bilo večidel zastonj; časih je krpala perilo ljudem iz trga, toda tudi to je bilo zmerom bolj redko, ljudje so si menda pričeli krpati sami. Počasi se je vršilo vse to, komaj se je zavedala sama, kako je šlo počasi navzdol, v golo, surovo beraštvo, ali poznalo se je na obrazu in na životu, ki je bil ves sključen, kakor da bi ji bilo šestdeset let.

Za zagrinjalom je umirala mati, umirala je leto dni. Ležala je tiho in nekoč je umrla, ko ni bilo nikogar v izbi in je bil zunaj blaten, deževen dan. Francka je zagrnila okna s temnimi rutami, prišle so sosede in so napravile oder. Nihče ni jokal, pusto, tiho in žalostno je bilo v mrtvaški izbi, pusto in žalostno kakor zunaj. Za pogrebom je šlo par žensk z velikimi, raztrganimi dežniki; hitro so stopali pogrebci po klancu dol, mudilo se jim je, da bi prišli iz dežja, v cerkev. Zvonilo je z malim zvonom; komaj se je slišalo, samo časih je zastokalo nenavadno, kakor da bi bilo plat zvona na malem ubitem zvoncu.

Ko se je Francka vrnila od pogreba in je pospravljala materino posteljo, je našla v nogavici goldinar. Zadnji je bil in mati ga je skrivala skrbno; imela ga je pod zglavjem in je časih tipala s tresočo roko, če se ni izgubil. Gorak je bil in ves obdrgnjen, tako da se ni več poznala cesarjeva podoba.

(Dalje prihodnjič)

Seminar hodiških tamburašev

Tamburaški ansambel v Hodišah, ki je začasno edini na Koroškem, je priredil v Ankaranu v Sloveniji od 29. avg. do 6. septembra 1976 svoj prvi glasbeni seminar. Ne nazadnje je bilo mogoče prirediti to šolanje, kot nam je povedala voditeljica ansambla Dorica Sabotnik, ker je polovico vseh stroškov krilo podjetje Emona iz Ljubljane. Tamburaši so bili zadnji dan gostje Emone v Ljubljani. Ob tej priliki so obiskali eno izmed podjetij za predelavo mesa Emone ter tam zaigrali nekaj pesmi.

Delavci tega podjetja so izrazili mladim Koroščem svoje sočustvovanje ter podporo in isti dan odposlali protestni telegram, v katerem opozarjajo na krivice, ki se delajo manjšinam v Avstriji. Hkrati je Emona obljubila ansamblu podporo tudi za naprej.

Tamburaški ansambel SPD Zvezda v Hodišah sta ustanovila pred dvema letoma zakonca Dorica in Mirko Sabotnik. Osebno sta nagovorila mladino in otroke in zbrala tako skupinico, ki je nato

Gospod Gabriel razlaga igralki Andreji tehnične podrobnosti

začela s trudapolnimi vajami. Iz pogovora s člani ansambla, ki so stari od 10 do 15 let, smo zvedeli, da so ponosni in veseli, da morejo igrati pri tem ansamblu. Saj so štirje igralci sami prišli prosit, če bi tudi smeli igrati. Ansambel šteje zaenkrat 13 igralcev, 6 novih pa se zaenkrat trudi še z začetnimi težavami — tehničnimi vajami. Instrumente, ki so skoraj vsi novi, ker so bili stari že pokvarjeni, je ansamblu finansirala Slovenska prosvetna zveza. Strokovni vodja seminarja v Ankaranu je bil glasbenik Hanzi Gabriel, za pedagoško stran pa je nosil odgovornost Miha Zablatnik.

V razgovoru z Našim tednikom je gospod Hanzi Gabriel izrazil svoje pozitivno presenečenje nad dirigentom tega tamburaškega ansambla, Dorico Sabotnik, ki je dala tamburašem že lepo raven, saj jim note, takt in tehnika ne delajo več težav in da so člani zelo talentirani, saj so v 9 vajah naštudirali

Dorica Sabotnik skrbno zasleduje potek vaje

troje del, ki trajajo 16 minut: Savski valovi, Čej so tiste stezdice, Elegantni valček. O seminarju je dejal, da je prvič doživel, da je bilo tudi organizatorično vse v redu, kombinacija: vzgojitelji skupno s strokovnjaki, kot je bilo v Ankaranu, se mu zdi idealna. Take seminarje, kjer so kombinirane vaje s smiselnim doživljanjem prostega časa, smatra za nujno potrebne, ker nudijo pogojno ozračje za navdušenje in ta privede potem do takega napredka. Osebno se je zelo dobro počutil in bil tako navdušen, da je izgubil glas.

Slika kaže, kako resno tamburaši vadijo

Hanzi Gabriel, ki vodi tudi na Dunaju tamburaški ansambel, sestavljen iz otrok, bo začel tudi v Št. Janžu, kjer je doma, spet z nekdanjimi tamburaši. Pripravljen pa je pomagati tudi v Železni Kapli in na Kostanjah, kjer prav tako nameravajo ustanoviti tamburaški ansambel. Zelo smo bili začudeni, ko nam je povedal, da je bil tokrat prvič uradno povabljen na Koroško. To povabilo pa ga je zelo razveselilo.

Za naslednji seminar predlaga, da bi povabili tudi interesente in vodje drugih začetniških ansamblov, da se naučijo poleg glasbenih tudi organizatoričnih stvari.

Ker bi bili dobro dopolnilo h glasbi s tamburicami in petjem tudi narodni plesi in je žena gospoda Gabriela učiteljica za narodne plese, sama je bila dolga leta solo plesalka pri baletu, smo ga vprašali, če bi bila tudi njegova žena pripravljena pomagati na Koroškem. Odgovoril je, da tu ne vidi težav in da se bi njegova žena gotovo odzvala povabilu. Morda bi bilo možno to kombinacijo uresničiti že drugo leto?

Ponovno se je tresla zemlja

V Beljaku, Celovcu, v Ziljski dolini je potres, ki je bil v torek, ob 4.15, in katerega epicenter je bil spet v Karniji — trajal je 15 sekund —, povzročil velik preplah na Koroškem. Največ škode je napravil spet v Gemoni in ostalih krajih. Porušene so še ostale hiše, ki jih je majski potres poškodoval. Potres je porušil železniško progo Videm—Avstrija in mostove. Tudi v Beljaku in Ziljski dolini je napravil nekaj škode.

Vloga časnikarstva . . .

(Nadaljevanje s 5. strani)

nonia", z biografskimi podatki, ki jih je bral židane volje, s tipičnim akcentom, humorjem in igrivostjo.

Višek zborovanja je bila javna diskusija „podium", čeprav so se oglasili samo udeleženci, tako da je nastal pri drugih poslušalcih vtis uprizorjene diskusije. Zelo pogumne so bile izvedbe Baconskega. Dejal je med drugim: „Funkcionarji se vozijo v zmeraj večjem številu po vsej Evropi . . . in se predstavijo kot poslanci kultur, ki jih večidel niti ne predstavljajo, temveč sploh ne poznajo, če ne celo zatirajo." Dalje je dejal: „Dokler ostane kulturna izmenjava v arzenalu zunanjih ministrov, ne bo mogel nastati pravi krožni tok vrednot med evropskimi narodi. Diskusije so se še udeležili: dr. Peter Frey (glavni urednik dnevnika v Zürichu), Radomir Smiljanić (Beograd), Robert Stauffer (prevajalec na Dunaju), Sebestyen, intendant avstrijskega radia Wolf In der Maur, dr. Wolfgang Kraus (predsednik avstrijskega društva za književnost), dr. Götz Fehr (Inter Nationes, Bonn), Bela Nemeth (prevajalec) in prof. Cornelius Schnauber (ZDA).

„Profili 76" so prinesli tudi konkretne rezultate: literarna revija „Savremenik", ki izhaja v Beogradu v redakciji Smiljanića, in revija „Pannonia" bosta izdala marca prihodnjega leta avstrijsko oziroma srbsko številko.

Peter Kersche

šport - šport - šport - šport

SAK I — Šmihel/Lab. 0:0

Z mešanimi občutki so se odpeljali igralci SAK v Šmihel pri Wolfsbergu, kjer ima tamkajšnje moštvo izredno majhno igrišče in je doma zelo močno. Da bi odnesli le eno točko, je bila želja trenerja.

Nasprotnik je začel kar od začetka s polno paro in zelo trdo, pozneje večkrat tudi brutalno. Vratar Beton je imel veliko dela, ki ga je opravil odlično. Prav on ima največ zaslug, da je SAK rešil eno točko. Največjo priložnost v prvem polčasu je imel za SAK Gusti Zablatnik, ko je lepo preigral nasprotno obrambo v šestnajstmetrovskem prostoru in takoj streljal na vrata, a je zadel le vratarja v ramo.

V drugem polčasu je bil nasprotnik malo močnejši. SAK je imel proti sebi tudi sodnike, zlasti je bil subjektiven eden stranskih, ki je bil domačin in je namerno kazal prekrške proti slovenskim nogometašem.

Lepo priložnost za zadetek pa je imel proti koncu igre še Hobel, a nasprotni vratar je srečno ubranil oba njegova strela, pri čemer so napadalci SAK zaspali, ko se je vratarju žoga dvakrat odbila.

Po končani igri so bili z eno točko vsi zadovoljni.

V lestvici je SAK sedaj na 2. mestu.

KDAJ IGRAJO MOŠTVA SAK?

V soboto, 18. septembra, igrata prvo in drugo moštvo SAK v Marija Rojachu, in sicer igra drugo moštvo ob 14. uri, prvo pa ob 15.15.

Mladinci SAK igrajo v nedeljo, 19. septembra, ob 16.15 proti KAC na Košatovem igrišču v Celovcu.

Vsi prijatelji in ljubitelji okrogle žoge, še posebno navijači SAK, so prisrčno vabljeni, da se tekem udeležijo v čim večjem številu!

Na svidenje!

BISTRICA V ROŽU — SELE 2:3 (1:2)

Da so trenutno v formi, so selski nogometaši naznanili že zadnjo nedeljo, ko so visoko premagali Trdnjo vas. Prava senzacija pa se jim je posrečila tokrat v Bistrici, ko so tamkajšnje moštvo — vodeče na lestvici — zasluženo premagali s 3:2 (2:1); celo največji optimisti so pred tekmo računali kvečjemu z neodločenim rezultatom.

Selani pa so se lahko počutili skoraj kot doma, saj je izmed približno 500 gledalcev, ki so spremljali tekmo, bilo lahko polovica navijačev selskega moštva — predvsem Selanov, ki so svoje moštvo spremljali k važni tekmi na tuje.

V prvem polčasu je bila selska enajsterica vidno boljša in je tudi povedla. A le par minut zatem je nasprotnik s srečnim strelom izenačil. Selani pa se niso dali ugnati in so povedli vnovič, tokrat z 2:1 po krasni kombinaciji preko desnega krila.

Po odmoru je zaigralo domače moštvo nekoliko močneje, a venomer so igro narekovali še Selani; povišali so rezultat na 3:1, potem ko je Nante Olip prosti strel iz daljave dvajsetih metrov poslal neubranljivo v levi zgornji kot. Izgledalo je, da je igra odločena, a Bistričani so vnovič vrgli vso moč naprej in dejansko se jim je posrečilo rezultat izboljšati in to približno deset minut pred koncem tekme.

Vnovič se je pritisk domačih povečal, a Selani so te zadnje težke minute srečno prestali ter tako zasluženo odnesli obe točki.

Prihodnjo nedeljo, 19. septembra, ob 15.30 igrajo Selani zopet doma. Nasprotnik je močno moštvo iz Škofjega dvorca. V predtekmi pa se bo predstavilo selsko moštvo „pod 21" ob 13,15. Povedati je še treba, da so selski mladinci preteklo nedeljo v Zauchnu (Suha) izgubili z 2:1.

Vsi navijači ste tudi na to tekmo prisrčno vabljeni.

RUTAR CENTER - Dobrla vas

Ponudba tedna:

- **1 otroška soba, 4 deli:**
- **1 ležišče (190 x 90 cm notranja mera)**
- **1 nočna omara s predalom**
- **1 omara z dvojnimi vrati in notranjo razpredelitvijo ter**
- **1 regal s pultom za pisanje**

SKUPAJ le 2590.— šilingov

Anzeige:

Wir fragen Dame oder Herr für die Verpackung von Plastik Reklame „Stickers" die zu Hause einen Platz dafür haben (Heimarbeit). Pro 1000 Pakketten zahlen wir DM 100.— (500 bis 1000 Pakketten pro Tag ist möglich).

Um schriftliche Auskünfte zu erhalten, schicken Sie uns bitte einen Umschlag, worauf Ihr Name und Ihre Anschrift deutlich erwähnt sind (ohne Briefmarke) an die nachstehende Adresse:

MANTON NEDERLAND

Pommardlaan 17, Maastricht Niederlanden.

ODGOVOR

Žena sprašuje moža, če bosta kmalu imela dovolj denarja za avto.

»Še precej ga bo treba,« reče mož. »Ampak slišal sem, da avtomobili niso več moderni v Švici, pač pa osli.«

»Saj osel si pa sam!« reče žena užaljeno.

Hotel Breznik išče z 10. oktobrom 1976 samostojno, pošteno in kvalificirano NATAKARICO

Stalna služba, hrana in stanovanje v hiši.

Telefon: 0 42 35 — 20 26.

Opravljamo vsa INŠTALACIJSKA DELA za centralno kurjavo vestno in v najkrajšem času. Pogovorite se z nami — Vaše inštalacijske probleme deponirajte na upravi „nt". Tako bomo poslali strokovnjaka.